

Napút-füzetek

34.

Lukáts János

Keserű teher

Tizenhárom novella

Műremek

Ronda egy história volt. Ronda, mert érthetetlen. Logikátlan. Ha meg mégis volt logika benne, akkor pedig egyenesen félelmetes. Hogy mik történnek manapság!

Már az első nap is furcsán indult. Marci megérkezett – és mégsem érkezett meg. Vagyis, hát, megérkezett, de a másik oldalon szállt ki a vonatból, nem az állomás oldalán, ahol nagymama várta. Ilyen persze előfordul olyan gyerekekkel, aki először jár egy faluban. De Marci nagyon jól tudta, melyik oldalra fog esni az állomás, ezért szállt le a másik oldalon. Szándékosan. Letette maga mellé a csomagját, leguggolt a csomag mellé, és a vonat alatt nézte nagyanyját, amint tanácstalanul jár-kei a vonat mellett, és az unokáját keresi, aki nem érkezett meg. – Talán még a kezét is tördeli! – állapította meg Marci. Nem nevetett, hiszen nem idétlen tréfát csinált, amit azért egy nagymamával meg lehet csinálni. Nem, kísérlet volt ez, a javából. Aztán a vonat elment, Marci vette a csomagját, főhajtással köszöntötte nagymamát, aki örült az elveszett és megkerült csemetének, és elindultak hazafelé.

– Add ide a csomagodat, Marcikám! – kérte nagymama, és a bőrdöng füle után nyúlt.

– Az én csomagom, az én terhem! – és eltolta nagymama kezét Marci. – Egyébként Martin a nevem. Martin, így hívjon mindenki! – tette hozzá nyomatékkal. Vállára emelte, majd a fejére igazította méretes bőrdöngjét. Nagymama még kétszer akarta elvenni unokája csomagját, de ő mindannyiszor elhárította a közeledést.

– Martin vagyok! – közölte nagyapjával is, aki kedélyes hátba veregetéssel fogadta, de még egy barackot is készült adni a fejére. – Hogy a külföldiek is megértsék és megszólíthassanak.

– Nagyot nőttél, Mister Martin! – nevetett nagyapa, csak megadta a barackot, aztán visszament a rendelőbe, és betegei után nézett.

– Gyere, csomagoljuk ki a holmidat! – nagymama a gyerekszoba heverőjére kuporodott, és mosolyogva fürkészte Marci vonásait.

– Az én holmim, az én dolgom! – válaszolt Marci, és állt egyenesen, akár a cövek.

– Ez volt édesanyád lányszobája – emlékezett nagymama, és fejével elmélázva bólogatott. – A vonásaid, mintha csak őt látnám magam előtt. Csak a te hajad rövidebb, ugyebár.

De Marci szája pengevékonyra húzódott: – Én magamra akarok hasonlítani. Senki másra! – azzal elfordult, a bőrdönt a sarokba vonszolta, és elé állt. Két hideg, kék szem nézett nagymamára, nem a lánya ibolyaszínű szeme volt, az idők távolából.

– Furcsa ez a gyerek! – kockáztatta meg délután, amint a kávét kortyolgatták nagyapával.

– Ez egy ilyen gyerek! – felelt az öregúr. – Manapság ilyenek a gyerekek.

Nagymama válaszolni akart, de meghökkent attól, amit mondott volna. Inkább nem szólt semmit, összekapta a kávécsészéket és nagy csörömpöléssel kihurcolta a konyhába.

Marcit a szalonban találta, összekuporodva ült a karosszékekben, ugrásra készen, mint aki figyel valamit. Szemét arra a fából faragott néger figurára függesztette, aki a kezében tálcat tartott a gyufának, a tálca aljára pedig a tűzpiszkálót és a parázsfogót lehetett akasztani. A figura szeme fehéren világított, ajka pedig piroslott, akár a rubin.

– Ismerkedj meg Johnnal, ő a mi néger inasunk! – nevetett nagymama, és meglódította a tűzpiszkálót, hadd himbálózzék.

– Színes bőrrű, nagymama, színes! – Marci megállította a végén görbe vasvesszőt, és visszament a gyerekszobába. A heverő közepén cirmos macska kuporgott, önfeledten mosakodott, az ágy rugói megnyikordultak a ritmusos mozgástól.

– Egy macska került a szobámba! – közölte az eseményt tárgyilagosan nagyanyjával.

– Flótás. Odatelepedett az ágyadra – nagymama nevetett, és éppen mondanivaló készült, hogy majd kiteszi azt a cirmos szűrét.

– Beengeditek a lakásba? – kérdezte Marci, és hangjában sem csodálkozás, sem fölháborodás nem érződött. Mint aki túl van már mindezen, és inkább kötelező udvariasságból kérdez.

– Hát, hiszen bejön magától is. Azért éjszakára a kamrában a helye. Tartson őrzőjáratot az egerek között – magyarázta nagymama, de aztán elharapta, ha akart még valamit mondani.

Délután együtt mentek a boltba, a szembejövők üdvözölték az idős doktornét, ő meg barátságosan visszaköszönt mindenkinek. A kezét Marci vállán nyugtatta, mint aki egy kicsit büszkélkedni akar valami váratlanul szerzett kincsével. Marci minden szembejövő nevét megkérdezte és elismételte.

– Akkor ez szlovák, ez meg német! – állapította meg a névalakról, többnyire helyesen. – Tud vajon az anyanyelvén? – számonkérés több volt a kérdésben, mint érdeklődés.

– Ugyan, te, magyarok ezek, a hetedik öregapja volt neki tót meg sváb. De az is lehet, hogy tudja a nyelvet. Sose hallottam másként beszélni, mint magyarul. – Nagymama időnként ránézett az unokájára, a kezét is végig-végighúzta a sörtekemény szőke hajon, miközben egyre jobban feszengett, nehogy megszólítsa valaki.

Visszafelé jövet, a küszöbön ismét csak Flótásba ütköztek, a macska fűrészve nézett Marci szemébe, a fiú hang nélkül kikerülte, és becsukta mögötte a konyhaajtót.

Vacsora után vendégek érkeztek, Mihók Antal, az állatorvos és Tamás Ferkó, nagypapa ősrégi barátai. Vidám két falusi figura, régen nyugdíjasok, az esti kártyaparti elengedhetetlen tartozéka volt az életüknek. Meg a pohár bor, meg a rakott kenyér, ahogy a szendvicset nevezték. De valójában maga a társaság.

Mihók Antal harsányan köszöntötte a kisfiút, a százszor hallott kérdés röppent is már Marci felé: – Aztán mi lesz, ha nagy lesz? Futballista vagy mozdonyvezető?

– Utálom a futballt! – közölte egy pillanatnyi szünet után Marci. – A mozdony meg egy koszos gép, fűtse, akinek másra nincs esze...

– Hát akkor? – kérdezte az elképedt Mihók Antal.

– Helikopter... – tagolta a fiú a szót, de Mihók Antal közbevágott.

– Helikopter, az is jó, csak kormány legyen benne, ugye!

Marci megsemmisítő pillantást vetett Mihókra: – Nem képzeli, hogy beleülök, Mihók úr?!

– Tóni bácsi! – javította ki nagymama sűgva a fiút, de az mintha nem is hallotta volna.

– Én csak eladom, rábeszélem a vevőt. A pénz lesz az enyém. Megvannak hozzá a módszereim – nyilatkozta ki Marci. Mihók Antal zavartan emelgette a kártyacsomót.

– Játsszunk talán, ha lehet! – szűrte a szót foga közt Tamás Ferkó. Marci tüntetően elfordult a kártyaasztaltól, és egy angol nyelvű magazint kezdett lapozgatni.

– Tudsz angolul? – kérdezte Tamás Ferkó és osztott, de nem tudta szavaiban elpalástolni a bizalmatlanságot.

– Még nem! Csak ismerkedem a nyelvel – és Marci félhangosan mormolta a számára értelem nélküli szöveget.

– Nem olvasunk társaságban, Marcikám! – sűgta oda nagymama, aki egyre kényelmetlenebbül érezte magát, még a stanglit is elfelejtette kínálni.

– Martin vagyok, nagymama, úgy hívják. Te is, meg más is! – ellentmondást nem tűró hang volt az. A kártyások végre kártyázni kezdtek, a hangulat megszabadult bilincseitől, a jókedv odaült közéjük. Marci egy idő után szóltanul a szobájába távozott.

Másnap reggel ragyogó napsütésre ébredtek, nagymama éppen a fiú reggelijét készítette a konyhában.

– Ugye, Mihók úr homoszexuális? – kérdezte Marci, mielőtt még „Jó reggelt” kívánt volna. Nagymama visszajetette a zsemléket a fonott kosárkába.

– Marcikám, hogy mondhatasz ilyet?! Tóni bácsi nagypapa legjobb barátja.

– Láttam tegnap este – közölte ítéletét Marci –, hogy a kezét többször is Tamás úr vállán felejtette. Talán csak akkor tör ki rajta, ha részeg! – a véleményét bizonyosan alaposan végiggondolta az éjszaka, s fölkelvén azonnal szükségét érezte, hogy közölje.

– Tóni bácsi nem volt részeg, se tegnap este, se máskor. És Ferkó bácsi sem. És nagypád sem. Iszogattak és kártyáztak. Mint húsz éve minden csütörtökön. Társaság, vendégség – vidék ez, kiskiam. – Elhallgatott, iszonyatos falat érzett maga előtt. Nem tudta, ököré fog záródni ez a fal, vagy Marcit rekeszti el tőle.

– Azért csak vigyázz vele, nagymama! – közölte aggályát Marci leereszkedően az elővigyázatlan nagymamával. A macska állt az ajtóban, nagy zöld szemét Marcin nyugtatta.

– Ez a macska nem fél tőlem – állapította meg a fiú. Otthon nem volt macskájuk, életében először találkozott háziállattal.

– Hároméves kandúr, nem fél ez senkitől! – volt nagymama szavaiban egy csipetnyi büszkeség. – A kutyával is szembeszáll. Különben jámbor és tisztá állat. Nagypádnak még dorombol is. De csak neki, persze, mert ő kényezteti, az ölébe veszi.

– Minden macska rühes és hullik a szőre! – jelentette ki Marci, bár fogalma se volt rühességről, macskaszőrőről. Flótás bevonult a fáskosárba, Marci kivonult a kamrába, és a favágó tönk mögé állt. A baltát próbálgatta beleállítani a

tönkbe. A tompa csattanásokra nagymama utána ment a kamrába. – Azt tedd le szépen, nem gyerekjáték! – De Marci erősködött: – A férfinak tanulnia kell a fegyverforgatást. – Nagymama csak elvette tőle a baltát, és a kamra legmagasabb szögére akasztotta.

Mihók Tóni keze már a csengő húzóján volt. A gyújtóját felejtette itt az este, nem bírta ki jövő csütörtökig, meg hátha maradt abból a tegnapi rizlingből. Aztán megállt a keze, elengedte a csengőzsinórt, bizonyosan mást gondolt az agya, amelyik a kezét irányította. Megfordult és hazafelé indult, egye kánya azt a gyújtót, majdcsak ellesz csütörtökig. Tudta már, ott a John tányérján hagyta.

A piac sarkán találkozott Tamás Ferkóval, némán kezelték, aztán bólogatva néztek egymás szemébe.

– Hány éves? – kérdezte végül Ferkó.

– Úgy tizenkettő! – felelte Mihók Tóni.

– Akkor még van tíz évünk. Annyit talán megérünk.

– Nincs az anyni! – vélte az állatorvos. – Tudod, az akceleráció...

– Igaz, igaz! – bólogatott Tamás Ferkó, a szemét valahol a földön járatta. – Na, Isten áldjon!

– Csütörtökön – fordult el Mihók Tóni.

– Ha még lesz kedvünk – vetette utána Tamás Ferkó.

Marci ezúttal a kaput reteszelt be a macska előtt, Flótás fölugrott a kerítés tetejére, onnan tovább a diófára. Marci utána nézett, amíg el nem tűnt a lombok sűrűjében. Margitka jött, a postáskisasszony. Rengeteg táskája lehúzta az oldalát, rámosolygott Marcira. Levelet tartott a kezében, onnan betűzte a nevet: – Te vagy az a Marci? De látom az arcodon, hogy te vagy! Leveled jött. Mondd meg anyukádnak, hogy a postás Margit néni üdvözlí! – a levél Marci kezébe vándorolt, onnan az inge alá, maga Marci pedig a kamrába.

„Utazunk a Tátrába, gyere haza, Marcikám. Köszönd meg Nagymamának a szíves tartást és csomagolj. Légy jó fiú, a reggeli vonatnál várunk: Édesanyád”. Marci nézett maga elé, a szeme összeszűkül, ajkát szorosra zárta. A kamra sarkában üres zsákok heverték, négyrét hajtva. Marci megnézte magának.

Délután nagypapa mellé ült, és a betegeiről kérdezte. Hogy mi a leggyakoribb betegség a faluban, van-e beltenyészet vagy degeneráció az emberek között. Nagypapa magyarázott, felnőttként beszélt Marcival, meghökkenését csak felvont szemöldöke mutatta. Aztán nagymamához szegődött a fiú, segített a virágokat öntözni. Érdeklődött, sok-e az öngyilkos a faluban. Nagymama rémüldözött és tiltakozott: – Isten őrizz, az kéne még csak. Itt, Marcikám, rendes népek laknak!

Marci korán vonult vissza szobájába, levetkőzött és csöndben feküdt ágyában, alvást színlelt, pedig az agya lázasan járt. Aztán fölkel, csöndben papírt vett elő, nyomtatott betűkkel ráírta: „Anyáék hazahívtak. Elutaztam. Martin”. A papírt a kis kerek asztal közepén hagyta és megnyugodva elaludt.

Reggel korábban kelt mindenkinél. A bőröndjét gyorsan összepakolta, kicipelte a lakásból és a kapuhoz támasztotta. A macska etetőtálcáját a küszöb mellett találta meg. Marci tejet öntött bele, csak éppen egy kortyot, aztán lassú mozdulatokkal a kamrába vitte. A macska a magasba emelte farkát, és a fiú után indult. Marci becsukta mögötte a konyhaajtót. Flótás a tálkába dugta az orrát, és nyelvét a tejbe mártotta.

Marci egy pillanat alatt a macskára húzta a zsákot, a zsák száját pedig bekötötte. Flótás játéknak vélte a hempergőzést, szó nélkül túrta a zsákszagot és a sötétet. A balta a legmagasabb szögön lógott, Marci nem érte el. A tönköt az ajtófélfá mellé vonszolta és fölállt rá. A tönk billegett, Marci lecsúszott róla, földet érve a zsákra nézett, a zsákból halk matatás hallatszott. Marci a kamraajtó félfájába fogódzott, és újra fölágaskodott a favágó tönkre. A baltát leakasztotta a szögéről. Most már csak a tönköt kellett a helyére gördíteni. Ez is megvolt, Marci kipróbálta, nem billeg-e a tönk. Nem billegett, rendben volt.

Marci a tönkre emelte a zsákot, a macska kieresztette karmait, Marci a szájába kapta megvérzett ujját. Nem haragudott a macskára, inkább saját ügyetlenségét kárhoztatta. Kimérte a távolságot, aztán hatalmasat ütött a baltával. A zsákból tompa nyöszörgés hallatszott, még a második meg a harmadik csapás után is. Aztán elcsöndesedett a zsák, halvány vörös folt jelent meg a durva vásznon, nem volt veszélyes, nem szivárgott ki a tönkre, sem a fiú ruháját nem vérezte össze.

Marci újra az ajtófélfához görgette a tönköt, fölmászott rá, most már ügyesebben, a baltát visszaakasztotta a szögre, majd a tönköt ismét a helyére vonszolta. Lábával össze- meg szétgereblyézta a kamra porát, nyoma se maradt, hogy itt macska vagy ember járt volna.

Két csücskénél emelte meg a zsákot, váratlanul súlyosnak érezte. Volt a kertben egy öreg kút, elapadt régen a vize, benőtte a gaz, a gyom. Oda indult, aztán meggondolta magát. – Itt sose találják meg! – morogta, ezért a vérfoltos zsákot áthajtotta a szomszéd kertjébe.

A bőröndöt kicipelte a kapu elé, a kaput óvatosan behúzta maga mögött, a bőröndöt a vállára emelte, és elindult az állomás felé. Még időben érkezett, a vonaton egy fülkesarokban kapott helyet, és öt perc múlva már aludt. Álma könnyű és üdítő gyermekálmom volt, mint akinek tiszta a lelkiismerete. Másnap elutaztak a Tátrába.

A nyáron aztán semmi érdekes nem történt, Marci már várta a szünidő végét. Augusztus közepe felé egy reggel édesanyja kezében levelet látott.

– Nagymama írt.

– Mit ír? – kérdezte Marci és folytatta a reggelizést.

– Megvannak, sajnálják, hogy csak olyan rövid ideig voltál náluk – édesanya lapozott. – Meg hogy nagypapa nyűgös, elmaradtak a kártyapartnerei. És képzeld, elpusztult a cicájuk, egészen odavannak. Valaki megölte...

Marci tört a zsemléből, lenyelte a falatot. Csak aztán kérdezte: – Amelyik nem félt senkitől? Ugye, aztán ez a vége...!

(2003. augusztus 2.)

Keserű teher

– Minden rossznak az oka az a ronda két angyal volt. Ők hozták a nyakunkra a veszedelmet! Jó, tudom, Szodoma nem egy finom úri környék, egy kényesebb ízlésű zsidó bele nem költözne, na de hát mit csináljon az ember, élni kell valahol. És hát, ha egyszer Szodomába vetett a sors. Vagy hogy én direkt azért jöttem Szodomába, mert itt olyan biztosnak tűnt a szamártéj-üzlet? Na de, Uram, akkor az egy jó ötletnek látszott. Persze, gondolhattuk volna, mondta is Ábrahám: Lót, Lót, ne csináld! De hát mikor hittem én Ábrahámnak! Az öreg szentfazék... Volt, elmúlt, ne nézzünk hátra! Nem is szabad... – Lót fölsóhajtott, aztán fölnevetett, keserűen, a foga között.

– Minden rossznak az oka ez az ostoba Lót. Ez az éhenkórász, ez a szatócs. Phi! De mondta is Ábrahám, hogy ne kezdjek vele, és főleg ne Szodomában...! Az az idéetlen szamártéj, ennyi tellett tőle. Mert, még ha gyöngyragyó, vagy sivatagi rózsza... Eh, csak bajnak van az ilyen férj! Ez a két tacsó meg annyira hasonlít rá, hogy viszket a tenyerem, ha rájuk nézek. Hogy így az apjuk, meg úgy az apjuk! Drága apuci, meg „te kis hízott farkas”, úgy tilinkóznak az apjuknak, mintha a szeretői volnának! Undorító! Csak egyszer legyünk túl ezen a förtelmes Szodomán, hátra nem nézek többet életemben. Az üzletből meg úgy kihajítom Lótot, hogy a lába se éri a földet, aztán árulhatja a szamártéjét, akinek akarja! – keserűt köpött a porba Lótné, ettől aztán zavarba jött. – Egész olyan vagyok már, mint a szodomai sétáló lányok – gondolta, és mozdulatát úgy igazította át, mintha csak a torkán akadt volna valami. – Egy sódarab! – és fanyar képpel a száját törölgette, de azért utána morogta: – Ez is miattad van, Lót!

– Minden rossznak az oka az a nyámnyila két fickó. Még hogy vőlegények! Phi! Hónapokig nem tudták eldönteni, melyik kinek udvaroljon, de azóta sem mert egyik se hozzám nyúlni. Csak a szemét mereszti, ahelyett hogy... Eh! Együtt jönnek és mennek, mintha ők volnának a szerelmespár. Talán bizony egymást szereti ez a két mákvirág, hozzánk meg csak úgy alibiből járnak. És olyan illedelmesek, hogy az ember lánya megunja az életét mellettük. Pedig ez a Szodoma nem is olyan rossz hely! Csak az öregek vannak úgy kiakadva tőle! Hogy ilyen erkölcstelen, meg olyan fertő! Hát, mi aztán kifogtuk a fertőből ezt a két aranyhalat, mekkora öröm! Apánkon meg röhögnek, hogy így bejeddős, meg úgy az angyaloknak gatszúlál. Persze van benne igazság! Ha vége lesz ennek a cirkusznak és visszamegyünk Szodomába, kiviszem ezt a málészájút a Jordán-partra, van ott az a kis terebintusliget, aztán majd ott „befürdetem”! – a kisebbik Lót lány kéjesen nyújtózott, mintha gondolataiban magához ölelt volna valakit. A nővére meghökkenve nézte a mozdulatát, aztán mindent értett. – Ez az én húgom egy nagy... – állapította meg magában fölháborodva –, de valójában igaza van!

– Hát, induljunk? – kérdezte tétovázva Lót, szakálla erősen reszketett a felindultságtól.

– Induljunk már, mit fecsegsz, te mamlasz! – zsörtölődött Lótné, és tenyerével hátba taszította a férjét.

– Szia, Szodoma! – rebegette a kisebbik Lót lány, a nagyobbik pedig hangoosan elbőgte magát.

– Na, te csak ne bőgjl! – rőffent rá az anyja. – Azt hiszed, a családi házat siratja? Ugyan már! Úgy bőg a fiúja után, mint a te tejcsináló szamaraid, Lót! Azt a pipogya lúdtalpast siratja, akinek volt pofája itt hagyni a kisasszonyt a bajban, a menekülésben. Finom kis vőlegény! De megmondta Ábrahám...!

– Ne kezd, asszony! – kezdte Lót, meggyőződés nélkül.

– Elhallgass! – és folytatta volna Lótné, mert lett volna még mondanivalója, ha nem fakad hangos bőgésre a másik lány is.

– Mért pont én? Hát ez talán jobb? – és a testvére felé mutogatott. – Neki sincs vele a vőlegénye, az övé is ott maradt Szodomában. Mért engem izél mindenki? – orrát köntösébe törölte, könnyeit pedig elmaszatolta az arcán.

– Ne dugd az orrod az én vőlegényembe! – üvöltötte hirtelen támadt haraggal a másik Lót lány. – Majd utánam jön és elvisz innen, csak utálja, hogy te is itt vagy! – és bőgött rendületlenül, miközben dühösen toppantott sarujával a hajnali porba.

– Elég! – unta meg Lótné. – Te előre, te meg hátra! – Lót végre megembelelte magát: – Egymás mellé! És szorosan fogjátok egymást! – maga belekarolt a kisebbik lányba, az a nagyobbikba, jobb felől Lótné zárta a zsörtölődő csapatot.

– Csak nem visszánézni, soha, semmikor! Ez a szigorú parancs! – mondotta Lót, amit úgylis tudtak mindannyian.

– Jaj, pedig biztos fog történni valami! – ihogott az egyik lány.

– Én éppen azt akarnám látni, azt a valamit! – vihogott a másik, és lopva oldalra sandított. Az anyja egy tenyeressel hűtötte le a kíváncsiságát. Most aztán ez a lány kezdett bőgni.

– Az Úr parancsa! – rebegte Lót.

– Meg akarsz halni, te ostoba?! – dörrent rá Lótné.

– Úgyse jön utánad, hiába lesed... Bee! – és a nagyobbik nyelvet öltött, de csak maga elé, mert oldalra fordulni se mert. Így aztán roppant mulatságos volt a mozdulat. A kisebbik belenevetett a hüppögésbe, ő a könnyeit törölte a köntösbe, és orrát a tenyerébe.

Megindultak félszegen és tétován. Még sohasem jártak csomag nélkül, hajnalban és gyalog a Szodoma és Coár-City közötti úton. Nehéz szívvel poroszkáltak. És még mindig hajnal volt. Lót megtorpant. Hiszen, amikor elindultak otthonról, akkor is hajnal volt. Szép, vérpiros, szodomai hajnal. De ez a hajnal más volt. Lót óvatosan fölneézett az égre. Fölfelé – tudta – szabad nézni, csak hátra nem. De azért félt, Lót mindig félt egy kicsit. Fölemelte a fejét, úgy középig föld és ég között. Biztatgatta magát, hogy nem gyáva, aki a porban terelgeti a szemét, és nem is hivalkodó, aki az Úr birodalmát tapogatja a tekintetével nagy önhittén, hanem „okosan mértéktartó” (jaj, de szerette ezt a két szót Lót!), és akkor egyszerre elrémült, és már szívesen becsukta volna a szemét. Csak hát már félt becsukni a szemét Lót, szinte ugyanannyira félt, amennyire a fejét félt fölemelni egy perccel korábban. Nem a látványtól félt, nem is az Úrtól félt. Lót a feleségétől félt, attól a rettegve várt és mégis mindig váratlan mondattól, amely mindannyiszor ostorcsapásként érte: – Nyisd már ki a szemed, Lót!

Hát most kinyitotta! De mintha füstből lettek volna a felhők, vagy még inkább porból, hömpölygő agyagtörmelékből, ami elfödte az eget és a napot. A felhőből pedig valamiféle ijesztő surrogás vagy más földöntúli dübörgés hal-

latszott. – Az Úr! – jutott eszébe Lótnak, aztán megrémült, nem is a látványtól és a hangzástól, hanem attól a gondolattól, hogy ha ilyen az Úr képe és hangja, akkor nem lehet reményük a jövőre.

– Na! – rántott egyet Lótné a lányain, akik duzzogva szaporázták a lépést. – Te meg mit ácsorogsz! Így sose érünk sehova!

– Kössük be a lányok fejét! – Lót leoldotta a kendőt a saját nyakából, a lányok mögé lépett, megfogta a két vihogó fejet, szelíd erőszakkal egymás felé tolta, majd a kendővel óvatosan egybekötötte. Így egyikük se nézhetett hátra. Az asszony ellenségesen nézte, de szava sem volt, bosszantotta, hogy nem öneki jutott eszébe a dolog. Aztán megvetően sziszegte feléjük: – Gyönyörűek vagytok, kétféjú négy lábú! Torzak és idétlenek, akár az apátok!

Elérték a dombtetőt, a forró szél álarcként tapadt az arcukba. A porfelhő alig egy kőhajításnyira hömpölygött tőlük, de ott mintha megállt volna. Lót elalélt a rémülettől, aztán különös gondolat fészkelte az agyába. Miért nem jön közelebb ez a görgeteg? Őket vajon miért kíméli meg? És akkor hirtelen úgy érezte, mintha hatalmas tenyér borulna föléjük, tenyér, amely védi őket, és elhárítja a fojtogató porgörgeteget. Tenyér, amely menedéket ígér a világpusztulás órájában (mert kétségkívül erről volt szó!), amelynek hatalma van a porfelhő fölött. – Az Úr keze! – Lót még soha nem érezte ilyen valóságosnak, amit jelképesen annyiszor hallott és mondott maga is. Érezte a mindenható tenyér belsejét, az áthatolhatatlan és mégis lágy falat. Pajzs volt, puha menedék a tenyérben tartottak részére, pusztító fegyver és lesújtó végzet a tenyéren kívülre utasítottak számára. – Az Úr keze! – mormogta ismét maga elé, miközben a saját reszkető kezét óvatosan előrenyújtotta. És amikor egy szempillantásnyi időre megérintette (inkább véletlenül, mint szándékosan) az Úr tenyerének belsejét, Lót ismét maga elé révedt, tenyerét a szeme elé emelte és harmadszor is elmormogta: – Az Úr keze!

– Meggárgyultál, te idétn szatócs! – csattant föl Lótné, könyökével kíméletlenül ütötte fejbe a kendő alatt dülöngélő két lányt, tekintetét pedig ismét gyűlölettel emelte Lót felé. Lót áhítása egy pillanat alatt darabokra tört. Asszonyára nézett: – Mit szeretek rajta? Mit szerettem rajta? – és gondolatot kezdett fogalmazni magában, hogy a szeretet helyét miként foglalta el a félelem, a megvetés és a szolgálai rémület.

– Nem, ezt így nem tovább! – és Lót megindította a tekintetét hátrafelé. Hogy vétkezik, ha hátranézne – tudta. Hogy az Úr lesújt rá azonnal – tudta. Mégis! Ez így nem mehet tovább! Ezzel az asszonnal nem lehet új életet kezdeni. Magával hozta a régi világból a legrosszabbat: a gyűlöletet és a megvetést. Akkor inkább legyen vége. Neki, mindennek... De hát, itt ez a két neveletlen kölyök. Azért mentette ki őket Szodomából, hogy most a szülői civódás miatt ők lakoljanak ártatlanul? Ádám és Éva együtt vétkeztek, együtt lakoltak. Ő hajlandó egyedül vétkezni és egyedül lakolni. A legkegyetlenebb büntetés is jobb a maga bizonyosságával, mint ezzel az asszonnal tovább élni az életet még bizonytalan ideig.

– Az Úr tenyerén vagy, te ostoba! – döbbsent Lót agyába, és a gondolat átmelegítette a szívét. – Bizonyosan ott vagy, még ha te magad csak a szodomai országutat látod is magad körül. Ezek itt ketten semmit sem tudnak semmiről, ők Isten felvilágosítatlan állatkái, bűn nélküliek ugyan, de erény nélküliek is.

Az asszonyod viszont már aligha lesz képes valaha is megszabadulni a gonosz indulattól és a keserűségtől, amit a szívében őriz. Ne akarj elpusztulni, Lót! Se értük, se helyettük! Minden forrong és háborog körülötted, te részese vagy mindennek, és csekély értelmű szemtanúja. Túléled, az Úr akarja, hogy túlélj. Mindig gyáva ember voltál, Lót, ne most bátorodj meg, ne most szállj szembe az isteni paranccsal!

Irtózatos morajlás hallatszott egyszerre a hátuk mögött. Valahonnan a végtelenből indult a félelmetes hangzón, és ott zúgott el a fejük fölött. Eső kezdte egyszerre verni a földet, kemény és bűzös eső, amelyben sziklaszilánkok és kéndarabok kavarogtak. Lót tudta, mindent elpusztítanak, mert az Úr kénese-jének, izzó sziklatörmelékének és vasdarabjainak az a dolga, hogy elpusztítsa, amit el kell pusztítani, és addig fog hullani, amíg akár csak egyetlen is életben van a bűnösökből, amíg akár csak egyetlen emlékező is marad azokból, akiknek az emlékét kiirtani valóan határozta el az Úr. A bosszúállás Istene? Nem, az igazságtevés Istene! Lót rémülten taszigálta maga előtt lányait, a lányok sírtak és visítottak, és maguk alá piszkítottak tántorgó rohanásukban.

Ahogy elérték a dombtetőt, megbotlottak egymás sarkában, egymásba kapaszkodtak és földre rántották egymást, és hemperegtek és gurultak a Coár-City felé vezető országúton, és úgy néztek ki, mint akik tavaszi mulatságban hemperegnek a Jordán folyó partján, egy terebintusligetben.

Aztán nem mertek fölkelni a földről, nehogy fölkelés közben hátranézzenek, sőt föltápáskodni is alig mertek, nehogy a lábuk között maguk mögé lássanak, ezért csak feküdtek és pislogtak, mint a békák. A lányok fejéről lerepült a kendő, miközben az egyiket kis híján megfojtotta, a másik viszont önfeledten törölte a kendőbe orrát és arcát, amely rémesen összemocskolódott a kéneseben. Lót feküdt, keze az egyik lánya vállán, feje a másik lánya derekán. Alatta, fölötte heverésztek, mocorogtak a fiatal leánytestek, amelyek semmi hajlandóságot nem mutattak, hogy kiszabaduljanak ebből a kellemesen fonák kényszerűségből.

– És anyátok? – rémült egyszerre Lót eszébe a kérdés. Fölemelte fejét és előrenézett – a semmibe. Aztán oldalt irányozta a szemét anélkül, hogy a fejét elfordította volna. Kiáltani akart, de a pokoli zúgáson és dübörgéson át semmi sem hallatszott, csak a saját szája elkerekedéséből és hangszálai reszketéséből érezte, hogy torkaszakadtából üvölt. Fölugrott, és kiáltott volna hátra és oldalra, szét maga körül, és rohant volna vissza, és nézett volna szét száz irányba, de leginkább hátra. És helyette nézett előre, és kezével kétfelé evezett, akár egy nagy részeg madár. A félelem az asszonytól és a félelem a törvénytől egymás ellen dolgozott benne, de Lót legjobban mégis attól a rémületes pillantástól és hangtól félt, amelyet a felesége szájából vélt hallani, és amelyet az ő mozdulataival képzelt el, amely gonoszul vágódott mindannyiszor az arcába: – Persze, a lányaid! Én meg dögöljek meg!

És Lótot valami pokoli és sunyi bölcsesség kerítette hatalmába. Négykézlábra állt, akár egy állat, és úgy kúszott visszafelé, hogy csak a tenyéryíri földet látta maga előtt, a kénszínű rögöket és a saruk elformátlanodott nyomát a porban. Aztán megrémült, hogy a lányai hátha nem lesznek ilyen ügyesek, mint ő, és hátha fölnéz valamelyik, akár csak azért, hogy levegőt vegyen, vagy hogy köhögjön a kénpor orrfacsaró bűze miatt.

Felpattant Lót a földről, miközben a szemét erősen összeszorította, kezét hol fölére szorította, hogy a pokoli zajt elnyomja, hol szétlökte maga körül, hogy megtalálja, akár meg is ölelje asszonyát. És tudta, ha Lótné ott jön mögötte, előbb-utóbb ráfordul: – Mit kapkodszt, te idétlen szatócs! – mégis, már szinte várta ezt a ráfordulást, hogy az asszony odébb taszítsa a kezét, vagy ráüssön a maga lapáttenyerével, ahogy már annyi év alatt megszokta tőle.

Aztán hirtelen elfogyott a levegője, a kénpor a nyitott szájba és a lomha nyelvre telepedett, Lót elhallgatott és megállt. És nem merte kinyitni a szemét, mert elfelejtette az irányt, amerre az asszony után tapogatózott. Ott állt tétován az úton, és nem mert megmozdulni. Hirtelen iszonyú magány szakadt rá, és már nem érezte magát Isten tenyerében. Hogy vétkezett-e? Oh, nem, még nem vétkezett, de éppen most készül megszegni az Úr parancsát, most készül visszapillantani az ítélet sújtotta Szodomára. De hiszen ő csak az asszonyát keresi, hogy elkerülje az asszony ráripakodását, és csak eltévesztette az irányt, csak azt nem tudja, merre van előre és hátra, és mit nem adna, ha újra láthatná a gomolygó füst- és portengert.

Óvatosan megérintette valaki Lót kezét, valami olyat érzett, mint amikor az Úr tenyérhajlatát lebbentette meg ujjáival. De ez most más volt, meleg leánykéz tartotta óvatosan Lót tétova ujjait. Lót elszégyellte magát. – Úgy állok itt, akár egy madárijesztő! – gondolta magában, óvatosan leeresztette a kezét, és a szemét fölnyitni készült.

– Fordulj meg, Lót! – szólt a két lány (Lótnak hívták az apjukat, milyen neveletlenek ezek a mai fiatalok!). És vezették Lót mozdulatát, hogy megforduljon, mielőtt a szemét kinyitja.

– Anyátok? – volt Lót első szava. Lányai üres tekintettel néztek vissza rá, zavarukat a bizonytalan kézmozdulat mutatta. Megfogták egymás kezét, széjjelebb húzódtak egymástól, és az út teljes szélességében araszoltak visszafelé. Hátuk mögött Szodoma égett és pusztult, rengett a föld a város alatt, és hullott rá a kénköves eső, fojtogatta a porföregteteg.

Jókorá utást érzett a fején Lót. Már szinte megörült. Valami ilyesmire számított, egy goromba ütésre a fején, vagy egy hátra taszításra. Ez azonban más volt, nem más ütötte ezt rajta, hanem ő maga ütközött valami kemény és érdes tárgynak. Felkiáltott, de legalábbis összerándult, a két lány azonnal érdeklődve fordult feléje, szemükben ezúttal a kaland izgalma villant meg. Elengedték egymás kezét, és óvatosan tapogattak maguk mögé. Lót hideg és magas kőtömböt tapintott ki, óvatosan mellé lépett, majd megkerülte és föltekintett rá. Iszonyodva tántorodott meg a helyében. A felesége volt, sóbálvánnyá válva.

Rémület és hitetlenkedés lett úrrá Lóton, elfelejtette a pusztulást a háttérben, el az Úr védő kezét maga körül, szeme rémülten tapadt a jól ismert és mégis olyan idegenné vált vonásokra. A lányok sikoltoztak és Lót háta mögé bújtak, Lótnak a torkán akadt a hang. Ujja hegyével érintette meg a sőtömböt, titkon remélve, hogy az érintéstől leperreg a só, szétomlik az asszonyt fogva tartó átok vagy varázslat. Lótné azonban nem mozdult, arca kemény volt és hideg, a só, mint az üveg és a márvány különös vegyülete őrizte meg és tartotta lekötve az asszony vonásait. A haja fényes sófekete volt, benne ősz sószálakkal, a két szeme kerekre merevedett, a sókristály fényt és fénytörést egyszerre őrzött a szemén. És valami pokoli rémület ült a két szemben. Olyan rémület,

amelytől kemény lesz a szem és a vér, elnémul az ajak, megmerevedik a mozdulat a kézben.

– Hátranézett! – motyogta Lót, miközben ijedten szemlélte a hátrahőkölt arcot, a védekezőn maga elé emelt kezét, az oldalra rántott fejet és a lelki terhertől megroggyant vállakat. Hogy mi történik még most is a völgyben, ott tükröződött a sóbálvánnyá vált asszony tekintetében. Lót megérintette ismét, hideg volt a sötömb, a lányok vinnyogva és szűkölve bújtak Lóthoz, és bújtak az anyjukhoz. Aztán vissza Lóthoz és vissza az anyjukhoz, és már senkit nem érdekelt, hogy mi történik Szodomában.

Lót letörölte a könnyeit, és érezte, hogy a könnyei sósak. És könnyektől sós kezét végighúzta asszonya arcán. Félt a bálványtól, félt a halottól, mert hiszen az volt, félt a rémült tekintettől, félt, hogy ha mégsem halt meg az asszony, idővel ráordít. Talán éppen a félelem volt mégis, ami kényszerítette, hogy megérintse az arcát. Nem volt már arc, már megkövesedett sötömb volt. A két lány sírva borult a sóbálvány lábához, arcukat a hideg és kemény köpenyredőkhöz szorították. Könyűk és nyáluk végigfolyt a sötömb ruházatán. Aztán az egyik lány kiöltötte a nyelvét, és alaposan végignyalta a sóbálványt. Majd felugrott, nyelvét kilógatta a szájából, testvéréhez futott, nyelvét annak a szájába dugta, megforgatta benne, miközben ugrándozott és kiáltozott: – Sós, sós, anya sós!

A másik is a sóbálványhoz rohant, ő is összevissza nyalta, és most ő rohant testvéréhez, ő adott át neki cseppeket a sóbálvánnyá vált anya testéről, miközben összefogózva zokogtak és nyalták a sós könnyeket egymás arcáról. Lót két tenyere közé szorította az arcát, jobbra-balra himbálta a fejét, térdelt a porban, és végtelen fohással imádkozott az Úrhoz, irgalomért maga és leányai számára. Amikor kifáradt feje himbálásában és arca szorításában, amikor üreseké váltak szájában a fohász szavai, amikor toroka végképp kiszáradt a jajongásban, Lót fölállt, a sóbálványhoz lépett, átölelte és csókolni kezdte. Csókolta, ahol a férfiak szokták csókolni asszonyaikat, a száját, szemét, fülét és nyakát csókolta, a mellét, a derekát, a csípőjét érintette a nyelvével, és csiklandozta gyors és könnyű mozdulatokkal. A bálvány testén apró sóüregek képződtek, Lót fürgén és lopva és szemérmetlenül tolakodott be nyelvével ezekbe az üregekbe, és közben karjával el nem engedte volna az asszony derekát és tomporát. Viszaröpült azokba a hajdani időkbe, amikor az asszonynak még egyetlen rossz szava sem volt hozzá, ha incselkedett vele, ha testét a testével, vagy akár csak a nyelvével is érintette. És időnként nyálát, az elviselhetetlen sós nyálat kiköpte maga mellé, majd újra a bálványhoz simította arcát, és ölelte és gyászolta asszonyát, és nyalta és csókolta és köpte ki magából sóvá vált testét, és zokogott és boldog volt.

Amikor Lót halálosan elfáradva a földre roskadt, már nem égett Szodoma. Csönd és nyugalom volt körben, a halál csöndje és a pusztulás nyugalma. Az Úr haragja – érezték – elvonult fölülük, de védő tenyerét is elvonta az Úr. A levegőben undok pernye és fojtó dögszag szállt, az ég ólomszínű maradt, a por és a görgeteg a lábuk alatt hevert. Lót és a lányai azért még most sem néztek hátra. Az érdekeset nem látták – gondolták a lányok –, a pusztuláson mit nézzenek.

Már indultak volna Coár-City felé, hátha valahol végre emberi településre lelnek, még ha az nem is Szodoma. – Azt tudod, hogy a fiúk is...? A vőlegényed...! – kérdezte kinnal-gúnnyal az egyik Lót lány. – Meg a tiéd is...! – vágott

vissza a másik, és mutatta, miként fulladhatott meg a két fiú, a két gyáva és csalfa vőlegény. A mímelt haláltusa idétlen vihogásba torkollt. Lót a torkát köszörülte, volt mit kiöklendeznie magából. Aztán elröstellték magukat a lányok. Lót csak a fejét emelte tétován: – És ő? – a lányok kínosan feszengtek. – Hiszen az anyánk! – motyogta az egyik. – Hiszen semmink se maradt! – vonogatta vállát a másik. – De hát ez, de hát ő! – tépelődtek. – Hiszen csak egy sóbálvány! – Csak ne hasonlítana annyira rá! Nézd, apánk már lyukat fúrt bele a nyelvével.

– Hagyjuk itt, és vissza-visszatérünk hozzá? – kockáztatta meg az egyik.

– Vigyük magunkkal? – töprengett a másik. – Ha az anyánk egy sóbálvány, hát akkor...

Lót átölelte és emelni próbálta a sötömböt. Kínnal kimozdította helyéről, döbbenetes volt, ahogy a mozdulatlan élő egyszerre mozgó halottá vált.

– Nem hagyjuk itt, mi négyen vagyunk egy család. – A lányok a vállukat vonogatták. Ha Lót itt akarta volna hagyni, biztosan sírva könyörögnek, hogy vigyék magukkal, most, hogy Lót vitte volna tovább, duzzogni kezdtek.

– Egyedül nem bírom el! – csóválta Lót a fejét. – De ha mind együtt emeljük, akkor igen.

– Mind együtt! – ugrottak és lelkendeztek. – Szegény anya, most hogy örülne! – és ugráltak és tapsoltak a sóbálvány körül. Lót arra a mondatra gondolt, amit már sose fog hallani: – Ilyen barom ötlet is csak a te szatócsagyadban születhet! – és az asszony sóarcába nézett. A zölden tündöklő szemek mélyén rémület fészkelt. Talán már érezte, hogy bálvánnyá merevedik, attól támadt ez a rémület? Lót megölelte ismét, óvatosan, nehogy eltörjön, a sötömb könnyen törik, aztán a sóköpeny ráncai alá csúsztatta a kezét, és megemelte a tömböt. Talán ha térdmagasságig bírta emelni. A két lány sikongva rohant támasztani hátulról, Lót alácsúsztatta a térdét, majd óvatosan a vállára döntötte. Megtántorodott a sóbálvány súlya alatt, ezzel legfőljebb lépéseket lesz képes megtenni, Coár-City pedig sok ezer lépésnyire van.

Lótban hirtelen gonosz indulat támadt: – Ha most elejtem, darabokra török, akkor aztán megoldódik a gond. A fejét hazavisszük, a többi itt marad. A sivatagi szél meg a tavaszi eső megteszi a magáét. A többit meg széthordják a nomád beduinok. Hiszen csak egy sódarab. – Aztán megbékélve, talán még némi türelmetlenséggel, az Urat szólította: – Ha már megmutattad hatalmadat, Uram, adtál volna kellő bölcsességet is Lótnak, szatócs szolgáltnak, hogy miként emlékezzék meg kővé vált, kíváncsi asszonyáról és a nagy szodomai világvégéről. – Az Úr azonban néma maradt, Lót belátta, ma már egyszer az Úr tartotta fölötte óvo tenyerét, ebben a másik dologban azonban neki kell az eszét használnia.

– És ha összetörnének? – kérdezte félszegen az egyik Lót lány.

– Majd összetörlek én téged, te gyalázatos! – röffent ki testvéréből a mondat, amely egészen úgy hangzott, mintha Lótné szava és indulata kelt volna új életre. Lót végignézett lányain. Amit ő gondolt, azt az egyik lány kimondta, a másik pedig ledorongolta érte. – Uram, ez most már mindig így lesz?

– Kössétek a kendőt a vállatokra! A kettőt egybe, mint az ígás szamaraknál. – A lányok duzzogtak, aztán vihogva magukra vették a különös pányvát. Lót óvatosan előredöntötte a sóbálványt, a fej ott nyugodott a két gyermek vállán, ő maga pedig a sötömb testét emelte. Nehéz volt a tömb, rémesen ne-

héz, de így már bírták valahogy. Elindultak Coár-City felé. Fülledt forróság volt, Lót homlokáról nagy izzadságcseppek gördültek alá, és hullottak az ölében tartott bálvány testére. A lányok verejtéke végigfutott a hátukon, köpenyükön nedves foltokat alakított a gerinc különös rajzolata. Lót nézegette lányai hátán a verejtékmintákat. – Milyen szépek és egészségesek! – gondolta magában. – Pedig elvesztették a vőlegényeiket, el az édesanyjukat. Azok pipogyák voltak, ez házsártos. Lót, ne káromold Istent! – tette hozzá nyomatékkal. Aztán arra gondolt, hogy elpusztult mindenki széles e világon. Ki fog vacsorát főzni nekik, és ébreszteni őket reggel? Majd én! – bólogatott fejével Lót, és szakállán végigfutott egy kövér izzadságcsopp. Ki fog ruhát és ékszert szerezni nekik, hogy úgy éljenek, mind a szodomai kisasszonyok? Ki más, mint Lót, a szatócs! – és kesernyésen fölnevetett, amint nagy büszkén kimondta az ezerszer elátkozott gúnynevet.

(2004. május 2.)

Anonyma

A szomszéd balkonja mindig zöldebb. Meg nagyobb árnyékot borít fölé a platán, amelyik a ház előtt áll, a járókelőknek jobban a szemébe tűnik, hogy milyen szép, virágos. És látszik az is, hogy ott olyan ember lakik, aki szereti a virágokat. Aki pedig a virágokat szereti, meg még ért is hozzájuk, az – ugyebár! – rossz ember nem lehet.

Dr. Pál minden reggel fölkereste a balkonját, meglátogatta az egyetlen földdarabot, amely a világmindenségben neki adatott, kiállt a három rács közé, a platánlombok cirmos árnyékába, a virágládák és -cserepek közé, és szemlét tartott az utca fölött. Lepillantott első emeleti lakásának erről a nagyvilágba nyúló meghosszabbításáról, és megállapította, hogy a járókelők egy része ostoba módon siet az élet hiúságai után, más része meg lustán vonszolódik, és elszalasztja a lehetőségeit. Magában persze azt gondolta: – Milyen jó, hogy én bölcs egy helyben maradásommal mindkét hibától mentes vagyok! – Mindezt úgy gondolta végig, hogy közben a szemét a járdán, a platánon és a járókelőkön kószáltatta, és még véletlenül sem vetette a szomszéd balkon felé, zöldellhetett az, ahogy akart, virágozhatott és hivalkodhatott színeivel, ahogy csak bírt. Dr. Pál jellem volt.

Meg-megöntözte virágait, hozzáértők szerint többször is, mint kellett volna. Nézte a növekedésüket napról napra, figyelte a milliméterenként előretörő kis zöld lándzsákat, a hajszálnyival vastagodó, színes leveleket. A természet szívós megkapaszkodását figyelte, az élet élni akarását a hideg és kemény kőpárkányon.

Sokféle virág nem volt a balkonon, Dr. Pál leginkább a megbízhatóságot becsülte a növényeknél is. A szanzavéra tölcseirei ősszel türemkedtek elő, fakó fehérből haragoszölddé sötétültek. Mint megannyi torony emelkedtek a cserép legváratlanabb pontjain, hol a perem közvetlen közelében, hol a terpeszke-

dó kanlevelek árnyékában dőfölködtek elő a földből a fiatal hajtások. Dr. Pál megannyi családi vizsályt gyanított a szanzavéralevelek és -tölcsérek hosszas nyugvása és váratlan előbukkanása mögött. Aztán higgadtan megállapította, ez a cserepek belügye, kívülálló ebbe ne avatkozzék bele. A zöldes-tarka tölcséreknek női neveket adott, olyan romantikus, múlt századi neveket, amikor még az emberek (a növények) képesek voltak emléket őrizni és tudtak titkot tartani. Ezeket a neveket azonban csak ők ketten használták, Dr. Pál a névadó jogán, a növények pedig az érintettek jogán, de az is lehet, hogy maguk a növények nem is használták a nevüket, vagy egészen más néven emlegették magukat vagy szólították növénytársaikat egymás közt. Ezt Dr. Pál nem tudta biztosan, pedig hogy szerette volna tudni! Ha idegen jött a balkonra, és megjegyzést tett a növényekre, Dr. Pál zavartan nevetett, mint aki valami bizalmas dolgot már majdnem kifecseg, de még éppen visszanyeli az idegen elől a magánügyet. A balkon cseréplakóit ilyenkor egyszerűen csak „plántáknak” meg „burjánoknak” nevezte, attól függően, hogy romantikus lelkületű volt-e az érdeklődő, vagy inkább erdők-mezők közelében élő.

Egy azonban bizonyos: Dr. Pál tudomást sem vett ama bizonyos másik balkonról, amelyiknek a legfőbb tulajdonsága abban állt, hogy szebben zöldült, mint az övé. Nem vetette ő a szemét sem növényre, sem virágra, nem figyelte a kertészkedés megannyi fortélyát meg apró fogását, csak azt a kihívó zöltséget észlelte, amely állandóan terjedt és növekedett, amely diadalmasan borított el házfalat és balkonkorlátot, a rácsok közeit, a kifeszített madzagokat, az ablak fölé erősített zsinórokat és általában minden talpalatnyi helyet. És nem vett tudomást természetesen Pók úrról sem, az apró édenkert gazdájáról, aki kertté, ligetté, lugassá varázsolta a balkont, le- és fölfuttatta kúszó-, futó- és mászó növényeit, mintha nem is talajhoz kötött, egy helyben maradó növények, hanem nyughatatlan állatsereglet volnának, akiket nem is lehet, meg nem is akarnak féken tartani, és ha burjánzásukra panaszkodik a gazdájuk, valójában a büszkeség majd szétveti a mellét.

Dr. Pál tehát tudomást sem vett Pók úrról és az ő emeleti édenkertjéről, legföljebb egy-egy *Jó reggelt!*-et dörmögött ki magából, ha meglátta a szomszédos balkongazdát a szeme sarkából. Pók úr ilyenkor bugyborékoló harsánysággal köszöntötte szomszédját, mindannyiszor beszámolva kertbirodalma legújabb gazdagodásáról, de még inkább Dr. Pál növényeinek satnyasága és kókatag bágyadtsága fölött sopánkodott. Dr. Pál időnként pontosított és védekezett, időnként a fogát csikorgatta, legtöbbször azonban *Csöngettek!* kiáltással visszavonult a lakásába.

Délelőttönként azt tette, amit nyugdíjas hivatalnokok tesznek magukkal és maguk körül. Újragondolt és újrapendezett évtizedekkel ezelőtt történt ügyeket és emlékeket, megporosodott igazságának keresett régi és újabb bizonyítékokat. Aztán terveket fogalmazott meg, amelyek nélkül bizonyosan összedől a világ, de az a szakterület mindenképpen, amelyiken Dr. Pál évtizedeket töltött. Sójajtozva vette elő a fordításokat, amelyekkel – jó szakember hírében állt Dr. Pál! – megbízták, a sóhajtás annak szólt, hogy a fordításban felmerülő városokat már nem ő fogja fölkeresni, hanem az az idétlen Másznoki, aki pedig... Neki, Dr. Pálnak pedig marad a fordítás. Mindegy, amikor ő volt ott – mert volt ám Dr. Pál Triesztben is, meg Ústi nad Labemben is, sőt egyszer még a

Közel-Keletre is elkerült, volt bizony, tolmács fordította az előadását, amit föl-olvasott! –, szóval járt ő a világban, és nyitott szemmel járt benne. Meg is írta, amit látott, nemcsak azt az unalmas úti beszámolóút készítette el, hanem – ezt persze már nem tudták a kollégái meg a minisztériumiak sem – megírta ezt ő egy olyan jobb ízé... bulvárújságba, ahogy mondják. Ez persze már régen történt, meg nem is olyan nagy dolog, és egyáltalán nem azért mondja Dr. Pál, hogy bárki azt képzelje, hogy ő... különösen pedig nem az az idélen Mászno-ki...! No, mindegy!

Szóval, Dr. Pál mindig elfoglalta magát, a reggeli balkonjárás csak afféle levegőszippantás volt. Utána asztalhoz ült, akár délig is eldolgozott, föl se állt közben az asztaltól, csak ha kávéfőzött magának. Meg persze időnként megcsörrent a telefon is, de legtöbbször nem őt keresték, hanem a közeli kutyaeledel-üzletet (csak az utolsó szám különbözött), Dr. Pál ilyenkor dohogva ereszkedett vissza kopott bőr karosszékebe. Olyan is volt, hogy a szótárban kellett kutakodnia. Dr. Pál ugyan jól ismerte „a szakterület szaknyelvét”, de ezek a modern idők olyan modern szavakat találtak ki, amiknek Dr. Pál még a hírét se hallotta. Az ismeretlen szavak legtöbbször a szótárban se volt benne, ami azért némi elégtétellel töltötte el Dr. Pált. – Ezek akarnak nálam meg a szótárnál okosabbak lenni? – meg: – Amit én nem tudok, az nem is létezik! – állapította meg magában, és jóleső érzéssel tapogatta meg a szótárat, az ő mindentudásának bőrbe kötött bizonyítékát.

Valami ilyesféle nap volt az is, otfelejtett kávéval, telefonberregéssel, meg talán túl sok ismeretlen szóval nehezített délelőtt, amikor Dr. Pál megint csak kicsoszogott a balkonra. Talán a szokatlan fényviszonyok tették (szép, napos, nyári délelőtt volt), talán nem vonta el a figyelmét ez a kellemetlen, öntelt Pók, tény, hogy a szeme hosszabban időzött az egyik cserépen, mint máskor. Hosszabban időzött a gazdai szem, a cserépben pedig mintha valami olyan zöld színű élőlény követelt volna magának polgárjogot, amelynek a létezéséről Dr. Pálnak fogalma sem volt. – Talán a szél hordta ide ezt a kis izét? – és még közel is hajolt a semmi kis száracskához. Öntött rá egy korty vizet – Hadd éljen! –, és a dolog el volt intézve.

Három nap telhetett el talán, Pók úr óriási muskátlikkal foglalta el az ablakpárkányt, két napraforgót állított a balkonajtó két oldalára, a hajnalkát újra kellett kötni, mert jó arasszal hosszabb volt, mint a legutóbbi madzagoláskor, virága pedig halványkékbe borította a kovácsoltvas rácsozatot. Dr. Pál azonban mit sem törődött ezzel, az ő semmi kis növénykéje már nem volt egyedül, a mag, amelyet *talán a szél hordott oda*, jó talajra hullott, mert három újabb száracskája is növekedésnek indult. Ebben a nagy, széles cserépben egyébként a máshonnan kipergett, kimustrált földet gyűjtötte össze Dr. Pál. Hogy aztán a nyár végén a szemetesedénybe dobja. Most megállt a keze, semmi kétség, a növényke meghálálta a korty vizet a minap, a cserép szerényen húzódott meg a balkon sarkában, miközben szemégyűjtőből ismét visszaváltozott virágtartóvá.

A következő éjszakán friss nyári zápor fűrésztötte meg a virágokat, reggelre zöld színben pompázott a nedves balkon, a semmiség arasznyira nőtt tegnap óta.

– Anonyma! – szaladt ki Dr. Pál száján váratlanul a név, óvatosan megfordította a cserepet, hogy mától az ismeretlen növényke másik oldalát is érje a nap.

Az ilyesfajta beavatkozás a legnagyobb gondoskodás volt részéről, egy növény képtelen önmagától megfordulni.

A növényke hamarosan térdmagasságig emelte a fejét, szárán fürtös termés bontakozott ki. Dr. Pál besorolta a szanzavérák meg a többi cserép közé, tányért tett alá, egyenlő távolságra osztotta el virágait a korlát mögött, hadd lássák az utcáról, hogy itt gondos balkongazda lakik. Dr. Pál virágai között rend és demokrácia uralkodott.

– Hé, szomszéd! – hallotta egyszerre maga mögött Pók úr ragacsos hangját. – Az micsoda? – a szomszéd egyértelműen a hirtelen nőtt növénykét nézegette a másik balkon távolából, de szeme állása elárulta bizalmatlanságát.

Dr. Pál mondta volna, hogy egy ritka mézelő növény a Kanári-szigetekről, amit egyenesen onnan hozott magával, mondta volna, hogy – Emberevő virág, dugja csak bele az ujját, Pók úr! –, de inkább szó nélkül a szemébe nézett a micisapkás szomszédnak, és szinte áhítattal sóhajtotta feléje:

– Ó Anonyma! – aztán, mintha féltene védencét az illetéktelen tekintetektől, úgy állt, hogy Pók úr semmit se lásson a növényből, sőt egy kissé hátrább húzta, a legnagyobb cserép szanzavéra takarásába. – Ne nézd! – morogta magában. – Ugye, itt jó lesz, Anonyma? – szólt, csak hogy ismét kimondhassa a kedves nevet. Aztán megnyugodva vissza is ment a lakásba, ebédig lefordította a napi adagját.

– Hallja-e, szomszéd! – süvöltött másnap reggel a nyaka közé a mondat. – Tudja maga, mit termeszt ott? – olyan fenyegetően hangzott mindez, akárha ítéletet hirdetett volna Pók úr. És mi az, hogy *ott*? Hát hol máshol, mint a saját balkonján, a saját kis kertjében?

– Parlagfű az, hallja-e! Amit ki kell irtani! Nem még termeszteni! – és mutogatott az ujjával Pók úr, bólogatott a fejével, az arca eltorzult, a sapkát a markába szorította, és úgy előrehajolt, hogy Dr. Pál azt hitte, átesik a szomszéd a balkon kovácsoltvas rácsozatán.

– No, tán csak nem? – felelt vissza Dr. Pál, de a mértéktartó szavak alján konok makacsság lapult.

– De bizony! Kiirtani, nem még termeszteni! Tépje csak ki azt a gazit! – és megint mutogatott, miközben a hajnalkák egyre növekedtek és száz színben pompáztak, Pók úr pedig visszanyerte egyensúlyát.

– Anonyma itt marad! – sóhajtotta Dr. Pál, olyan halkán, hogy a címzett ne is értse világosan az ő gazdai döntését, és csak hánykolódjék bizonytalanságban egész napon át.

Másnap reggelig nem is lépett a balkonra, csak a nyitott ajtón és a függönyön keresztül lesett ki a cserépre. Azért előkereste az öreg növényhatározót (mert volt neki!), valahol a könyvszekrény alsó fiókjában találta meg, igyekezett fölfedezni benne a rejtélyes plántát.

– Úgy már mégsem kereshetem, hogy Anonyma-félék! – morfondírozott, és végiglapozta a növényhatározót. Föl nem ismerte, de a csenkesz- és fűfélék nagy családjában több hasonló képet talált, ennyi elég is volt Dr. Pálnak. – Parlagfű! – próbálgatta a nevet, titokban bevallotta, tetszik neki a szó. Valami rusztikus erőt érzett a „parlag” napszitta tágasságában, és szerénységet a „fű” suhogásában. Ízlelgette a szót, miközben persze tudta, hogy a növényvilág kis gonosztevőjével áll szemben. De hát tehet róla az a zöld apróság? Ő csak a

kötelességét teljesíti, ami a törvényben neki előíratott! – igyekezett mentséget és magyarázatot találni számára Dr. Pál. Saját magát meggyőzte Anonyma (a parlagfű!) ártatlanságáról, a többi nem nagyon érdekelte. No, Pók úr, az aztán végképp nem!

Másnap reggel Pók úr már várta, mármint hogy hajnaltól a balkon sarkán tipródott ugrásra készen, hogy mielőbb rárohanhasson Dr. Pálra. Pók úr kendőt kötött a szája elé, amelyet a tarkóján csomózott meg, akár a beduinok.

– Megfulladok! – üvöltötte. – Maga miatt. Meg az miatt! – és mutogatott a cserép parlagfű felé.

– Mit beszél? – kérdezett vissza ártatlan szemmel Dr. Pál. Pók úr még kétszer üvöltött és integetett felé, teljesen hiába, majd lekapta a kendőt a szája elől, és úgy kiáltotta, öklét rázva, fenyegetőzve:

– Tépje ki, égesse el! Mindenki irtja, maga meg itt növeszti a nyomorultat! – és visszakapta az arca elé a kendőt, mint aki súlyos fertőzés elől menekül. Dr. Pál mondta volna, hogy ő bizony nem növeszti, mert nő magától, az ég pedig öntözi kellőképpen, pörölgjön azzal Pók úr, de aztán mégse szólt semmit. Vagyis hogy a szomszédhoz nem szólt. A cserép mellé viszont odaguggolt, elfújta róla egy vitorlázó koromszemcsét meg elhessentett egy toladó szúnyogot, miközben közölte a tényállást: – Közellenség lettél, Anonyma! – majd ismét megfordította a cserepet, mint a mesékben a legkisebbik királyfi az ujján a varázsgyűrűt. A parlagfű kicsit rábólított fűrtös fejével.

Még hogy kitépni, kiirtani, tűzre vetni az ő virágját! Miféle Taigetoszt akar ez a Pók? Neki ilyen virágra telik. Ami másnak gyom, nekem virág, különben is hozzám menekült, a légen át, az úron át. A legelőnyi parlagfüveket kell megfékezni a városszéli kaszálókon és a grundokon, de nem az én egycserepnyi, tulajdonnevesített parlagfüvemet. Még sohasem nevezte saját tulajdonának, még sohasem nevezte nevesített élőlénynek.

Hogy Pók úr már mégse lármázhasson, fogta a cserepet és bevitte a lakásba, a két ablak közé állította, hogy Anonyma továbbra is élvezze a napfényt, bár ablakon át élvezni a napot nem az igazi, olyan dolog ez, mintha... Dr. Pál keresett valami jó hasonlatot. Aztán vállat vont, leült dolgozni. De a szeme oda-odatévedt, a növény megnyugodni látszott az ablakban. – Kitépni, kiirtani, tűzre vetni – itt majd elleszel, aztán becsüld meg magad!

Pók úr másnap reggel is kendővel az arca előtt fogadta, de amint Dr. Pál a balkonra lépett, lekapta magáról a beduinkendőt.

– Eltüzelte? – kérdezte szikrázó szemmel.

– Mit? – kérdezte Dr. Pál, a szemét nagyra kerekítve.

– Azt! – mutatott Pók úr a parlagfű tegnapi helye felé, de hogy nem látta ott, mintha elbizonytalanodott volna.

– Azt? Azt elvittem a Növényhatározó Intézetbe! – felelte nagy komolyan Dr. Pál.

– És? – várta a folytatást Pók úr, aztán tovább kérdezett: – Van olyan intézet?

– Hogyne! És tudja, mit mondtak? Tudja, milyen növény ez?

– Hát milyen? – Pók úr lábujjhegyre állt, és ismét közel volt ahhoz, hogy átessen a korláton.

– Parlagfű! – szótagolta Dr. Pál. – Veszedelmes parlagfű, ez a latin neve. És tudja, mit mondtak még az intézetben? – tette hozzá rejtélyesen.

– Ugye mondtam! Ugye megmondtam! – rikoltotta Pók úr. – Mit mondtak? Mit mondtak? – és szinte kérdőjellé görbedt a hajnalkák fölött.

– Hogy egy egészen közeli balkonról kerülhetett hozzám ez a nagyon veszedelmes növény. Olyan helyről, ahol sok virág van. Tarkák, sokfélék, veszedelmesek... – Dr. Pál elhallgatott, Pók úr azonban ekkor már nem volt a balkonon. Kendőjét a földre csapta, úgy rohant be a lakásába, az ajtót bevágta maga mögött, a muskátlik a fejüket csóválták.

A parlagfű még néhány hétig zöldellt, aztán elszáradt. Dr. Pál öntözte, a nevéen nevezgette. De jött az ősz, a tél, a növény tudta a dolgát. Nem bántott senkit. Meghalt. Csendben, ahogy élt. Dr. Pál abba a cseréphe temette az elszáradt növényi szárait, amelyekben egész nyáron zöldellt a parlagfű. Csak annyit mondott utána:

– Az én parlagfüvem volt. Az én Anonymám...

(2004. október 2.)

Szigorú őrizet

– A hatalom, fiúk, a hatalom! Hatalom – mindenek fölött! És mindenek helyett! – vigyorgott a kőfaragó, és nagyot húzott a láncon. Csörgött a lánc, csikorgott a csiga, talán egyhüvelyknyit moccant fölfelé az írtozatos kötömb. A kőfaragó kezén két ujj maradt csupán, a többit – tudta itt mindenki – egyenként lecsapta a hóhér, még annak idején. Aztán végül megkegyelmezték neki, mivel derék besúgó lett belőle – itt benn persze ezt is tudták. Boszorkányos ügyességgel tartotta meg két ujjával a láncot, meg más kézművességben is ügyes volt, időnként túlságosan is ügyes. – Most ez a hatalom, ott fön. És ez az én kezemben van! – túl harsány volt a fecsegés, el is hallgatott a kétujjú. Érezte, túl messzire ment, oldani kell a hangulatot. – De ez általában fordítva szokott lenni! – sóhajtásforma és érzelmes volt a mondat. Ikarosz undorodott az érzelmes gyilkosoktól és a sóhajtozó besúgóktól. Megvetően vetette hátát a cellaszögletnek.

– Na, ki megy át alatta? Na, ki áll meg alatta? – ez már az igazi, vásott hangja volt a kőfaragónak. Mutatta mindenkinek, hogy csak két ujjával fogja a tonnas kőtömböt. A rabok fölhördültek. Hüledeztek meg szörnyülködtek.

– Rosseb álljon alá, az ördög lakik benne! – a lázadó matróz kiköpött a kőfaragó lába elé, és igyekezett minél messzebbre húzódni a lánctól. Lábán megcsörrent a vasgolyó.

– Ha ez az ördög, akkor alá állok! – erősködött a falábú birkatolvaj. – Engem úgysis neki szántak! – és már indult is, ahogy a falába engedte. Elismerő hujjogás fogadta, hátbavágás és ordítás kísérte.

– Helyre! – üvöltötte bele a főfoglár a fogda zsvivájába. – Mindenkinek, kuss! És a falhoz! – az ajtó júdásszemén harsogott be a rekedt torokhang meg a korbácsuhogás, amelyet ezúttal a levegőben próbált ki gazdája. A kőfaragó vállalt vont, marokra fogta a láncot, és húzta-húzta a kőkolosszust. Miközben maga

elé morzsolta a szavakat: – Ugye, én megmondtam! Ilyen a hatalom! Húzd! – mintha magát biztatta volna.

A régi kőkolonc már kikopott, billegett a gödrében, résein be-becsúszott egy-egy fénysugár – ez megengedhetetlen volt a börtönben. A kőfaragóval új követ faragtattak. A szögletesre vésett kőkockát most emelték be a helyére. A rabok áhítattal bámultak fölfelé. A cella sötét volt, bűzös és sivár, télnelk menet egyre dermesztőbb a hideg. A nyíláson át egy darab négyszögletes ég nézett le rájuk. Két pallér – szabadok, talán ők is a hóhér szalajtottjai – két támasztókövet eresztett felülről a lyuk két oldalára, az ég fényes négyszöge megkisebbedett. Aztán középre zökkent a kolosszus, kioltotta a fényt. A rabok szájában elhalt a hang. Pedig gonosztevők voltak valamennyien. A törvény ellen vétettek, bár nem a hatalom ellen. A hatalom ellen csak Ikarosz vétett, aki tisztelte a törvényeket. A falábú birkatolvaj visszabicegett a helyére. Az ócska tuskót rongyokba csavarta gazdája, hogy puhább járás essék rajta, most mégis kisértetiesen kopogott a durva sziklaaljzaton.

Ikarosz nyugodtan ült, arcát a fény felé emelte, amely közben már elhagyta őket. Tudta, amíg a szemét zárva tartja, a fény emléke nem veszhet el belőle. Ez volt az ő magánlázadása. Hány magánlázadása lehet egy rabnak?! Elveszett a rab, akinek nincs magánlázadása!

Ikarosz nyugalma állandó gúnyolódásra készítette a gonosztevőket. A cellában egész nap szitkozódtak és dühöngtek, fenyegetőztek és ököltre mentek egymással – magukban hordták a legfőbb büntetést: a kiszolgáltatottságot. Ikarosz mosolygott rajtuk, olyan nyugodt és tiszta szemmel tudott visszanézni rájuk, amitől a többi rab meghunyászkodott, kiköpött, vagy egymást kezdte ütlegetni.

A foglárók gonosz gyűlölettel voltak Ikarosz iránt. Soha senkit nem bántott, rabtartói azonban csak őtől félték. Végül kinyitotta a szemét, sötétség öntötte el a tekintetét, a börtön sötétje. Két térdét átkarolta, a vasgolyót a bokái közé fogta, hallotta, ahogy a kőfaragó botorkál kifelé a föld alatti börtöncellából. A láncsörliót maga után vonszolta. Megbotlott a sziklagöröngyökön, és halkán szitkozódott. – Pedig a lábán megvan minden ujja! – Ikarosz belemosolygott a sötétbe.

Zavaros dolog volt ez nagyon, ilyesmire senki se számított. Pedig tudhatták volna. Ikarosz makacsul őrizgette a sarokban a viaszt meg a tollat. Két tenyere közt a viasz könnyen formázódott, a tollakat meg néha egész napokon meg éjszakákon át tisztogatta, hogy könnyű legyen, hogy egyetlen viaszmorzsa se száradjon rá. Aztán, hogy mit csinált még a sötétben, azt senki se látta. De ha látta volna, akkor se hiszi el neki senki.

Laza rendetlenség volt a börtönben, úgy mondták: demokrácia. A demokrácia azt jelentette, hogy ha a főfoglár napozni akar, meg átkukucskálni a börtönkertész udvarába, ahol a szép és kellőképpen ledér Timida forgolódik, akkor a rabokat mind kitereli az udvarra. Kitereli, és a látszat kedvéért körbejáratja, de hát járnak azok maguktól is, örülnek, ha járhatnak. Ő meg ilyenkor egy magas pulpitusra mászott föl, szörnyen hadonászott a korbácsával, hogy lássa és hallja az egész világ: van itt fegyelem, és ennek a legfőbb őre ő, a főfoglár. Már persze főként a szép és kellőképpen ledér Timidának kellett értesülnie erről a körülményről.

Ezen a téli napon Ciprus felől hideg keleti szél fúj, s a lány lelkű főoglár azt is megengedte, hogy a köpenyt magukra ölték a sétához – már akinek volt köpenye. Előszédelegtek a cellából, kitapogatóztak a börtönudvarra, ahol a foguk vacogni kezdett a szélről, és még a por is megroppant a foguk alatt. A főoglár már ott feszengett a pulpituson, a nyakát annyira csavargatta oldalra, a kertész kertje felé, hogy kis híján a börtönudvar köveire zuhant. Ikarosz ezt a pillanatot használta ki.

Az udvar sarkában hevert az a szögletes szikladarab, amelyet a minap emeltek ki a mennyezetből, és tettek a helyére nagyobb, szögletesebbet. Ikarosz váratlanul a szikladarab tetejére ugrott, és ledobta magáról ócska köpenyét. A társak ekkor látták meg kővé meredve, hogy Ikarosz köpenye alatt nemcsak egy szennyes darócing szürkéllik. A karját kiterjesztette, szárnyával verdesni kezdett, amikor pedig érezte, hogy a szél belekapott a viaszos vázonszárnyba, elrúgta magát a szikladarabtól. Szinte sűrölte az udvar kórovátkáit, azután alacsonyan repült egy kört, de már a bámuló rabok feje fölé emelkedett, és majdnem megérintette a főoglár vállát, ahogy elsuhant mellette. Ha a főoglár nem éppen a szép és kellőképpen ledér Timida kebleit fürkészi, talán meg is ragadhatta volna Ikaroszt a levegőben. Így azonban Ikarosz kiemelkedett a börtönudvar sivár-szürke négyzögéből és elrepült nyugat felé.

A főoglárnak a torkán akadt a szó, aztán egyszerre kezdett ordítani és köveket hajigálni az égre, de a kövek már mind a saját fejére és a rabok közé hullottak vissza, Ikaroszt pedig sodorta a borzongató kora téli szél. Átrepült a város fölött, néhányan fölintegettek neki, néhányan utána kiáltottak. A városlakók legtöbbször azonban nem hitte el, hogy embert lát ott az égen repülni, talán bőregérnek-minek nézték. Akik ismerték, némák maradtak, tudták: Ikarosz aligha a foglárság engedelmeivel távozott a börtönből az égi országúton át.

Jólesett még a hideg is, jólesett a mozgás, a régen sóvárgott mozdulatok a karral és a mellel, mintha úszna és ölelkezne egyszerre a levegőben, ebben az ember számára rendelt másik nagy óceánban. – Nincs csodálatosabb dolog – gondolta Ikarosz –, mint úszni és ölelkezni. – És hogy micsoda gyönyörűség a kettőt egyszerre tenni, ezt csak ő tudhatta. Felsőhajtott, felkiáltott, valami harsány örömríadást hallatott, de lehet, hogy csak egy alaktalan, hosszú üvöltés hagyta el a torkát.

Átrepült a csatorna fölött, átrepült a félsziget fölött, a világ tárgyai elveszítették a nehézségüket, odalenn zöldellt és barnállott a szárazföld és szürkült-kéklett a tenger. Az apró habfodrok, mint megannyi kagyló, a széljárás irányát mutatták. Ikarosz bízott karjai erejében, érezte, jól emelik a tollak, hibátlanul tömít és hajlik a viasz. Szeme a távolság fürkészte, tudta, arrafelé szigetnek kell lennie, szigeteknek, távoli országnak, Európának, vagy hogy is nevezik a hajósok azt a földet.

Délutánra csak elfáradt, éhség és szomjúság is kínozza, bár a párás levegő juttatott némi nedvességet a félig nyílt ajkaknak. De vállai, csuklója – ólomlábakon – mintha belopózott volna a fáradtság. A szigetet magától bal kézre fedezte föl, már szinte túlrepült rajta. Balját behúzta, jobbával pedig hatalmasat evezett a levegőbe, olyan fordulatot vett, amivel még apja, Daidalos is elégedett lett volna. Vajon él-e Daidalos? Szabadon engedték, vagy megszökött? Talán bizony a szomszéd cella lakója, ugyanabban a börtönben?

Látja-e még valaha is élve? De csak egy pillanat műve volt az ellankadás, Ikarosz óvatosan előrébb nyújtotta a lábát, amint a sziget parti sávjához közeledett. Vigyázott, földet érési gyakran sikerültek rosszul, néha alaposan megdöbbengetett a homokban, a göröngyön. Egyszer még a homlokát is fölsebezte. De hát nem volt ő madár!

Ezúttal elég jól sikerült a leszállás, csak térdre bukott, az még elviselhető. Senki se látta, Ikarosz nem szerette, ha bámulói vannak a földet érésének. Óvatosan lebontotta viaszszárnyát, fölcsavarta és a karjára vette. Egy sziklának döntötte a hátát, mert érezte a teste roppant fáradtságát. Meg persze az örömet. A szabadulás örömet, meg a teljesítményét. És köszönetet mondott az olimposziaknak a hűvös időért, az egyenletes szélért. Meg azért, hogy karjaiba erőt és kitartást küldtek. Meg a szerencséért, amely szintén mellé szegődött a mai napon. Meg még azért is, hogy a főfoglár azzal a két csábító almamellel volt elfoglalva, amelyek szintén mintha Ikarosz útját egyengették volna. De mindez nem volt igaz! Valami nagy elégtétel volt a lelkében, valami egyszerű és mégis száz színben csillogó, megnevezhetetlen jó érzés. Talán úgy lehetne mondani: amikor győz az igazság. Tisztán és maradéktalanul. Vérontás és erőszak nélkül, akárcsak a forradalmak első napján. Ikarosz érezte, hogy boldog, és érezte, hogy a könnyei peregnék. Felhúzta a két térdét és átfogta a karjával. Az állat pedig ráhajította. Magát ölelte.

Egy sziklamélyedésben talált vizet, azt kiszürcsölte. Fügét is talált, na, nem sokat. Az egyik szem még éretlen volt, a másik meg mintha már elrohadt volna. Ezeket inkább eldobta. Aztán az éretlent mégis megette. Lelt egy madártojást is, meg kellett érte harcoljon a sirállyal, amely ádáz haraggal támadt Ikarosznak, a fejére is vágott a csőrével. De Ikarosz akkor már a markában szorongatta a tojást, összeroppantotta és nyalta a tojás sárga levét a tenyeréből. A szakállá, a karja mind csupa tojásbélyeg volt meg tojássárgája. A szaga vadzag volt meg nyers tojásszag, Ikarosz a tengerhez indult, hogy lemossa magáról a tojásbűzt. Inkább a halbűz, azt már megszokta.

Iszonyatos fáradtság ömlött el a testén, lábai nem engedelmessé váltak, a földre esett, gurult a tengerpartig. Talán ha tíz öl volt a távolság. A kavicsok hangosan csörrentek meg a teste alatt. A láncsörgés jutott eszébe. Tisztára mosta arcát és kezét. Valójában a lelkét mosta tisztára.

Lakatlan volt a sziget, hacsak a sirályokat nem számítjuk. Pihenésre való, tojásvadászatra. Életre aligha. Ikarosz tudta, errefelé vége a világnak. Európa innen még nagyon messze van. Ott van talán, amerre a madarak szállnak, amerre a bárkákat hajtja a szél. De ő, a maga gyarló toll-viaszával el nem érhet odáig. Kifárad addig karja-lába. Ennyi elég volt – tudta ezt Ikarosz –, a szabadság illúziója. A szigetké, a másféle világé. Elaludt meg fölébredt. Ahogy fölébredt, belsejében tombolt az éhség, lábaiból azonban mintha tűnőben lett volna a fáradtság ólomsúlya. Maradt még víz a mélyedésben, azt kiitta. Valami kis záporban reménykedett. Télen ritka erre a kis zápor. Szikkasztó szelek, esetleg szörnyű viharok – Ikarosz fölsóhajtott.

Óvatosan széjjelbontotta a tüllszárnyat, tenyerével végigtapogatta a viaszborítást, gyűrődések és sunyi barázdák keletkeztek rajta, ezeket kiegyengette Ikarosz. A sirályfészek körül pompás tollakat talált, egy tucatnyit összegyűjtött belőlük. A középső tollsort a szárnya bal oldalán meg kellett erősíteni. Egész

nap elbíbélődött vele, estére egységes, sima és puha volt a szárny. Ikarosz most egy kormoránfészket látogatott meg, a fészek gazdája halászni járt, a tojás kicsi volt és bűdös, alig ehető.

A hajnali szél mindig nyugat felől támadt föl. Ikarosz az első sugárral útnak indult. A parti sziklákról könnyen röppent a magasba. Szemberepült a fölkelő nappal, szembe Héliosz istennel, az aranyos szekérrel. – Eddig tartott az én utam is, de eddig az ő hatalmuk is. Erre nincs tovább – se szárnyaló embernek, se főfoglárnak. Most visszarepülünk, hová mehetnénk máshova? Magam akaratából megyek vissza. A magam szárnyán! Ott fogok leereszkedni a börtönudvarra, hogy mindenki lássa. Még talán örülni is fognak nekem! – Ikarosz elmosolyodott, az öröm elégtételre, aztán pedig lassan keserűsége változott. – Nem ezért tud ő röpülni, hogy szökjön a szárnyain, és kietlen zátonyokon sirályfészket fosztogasson. Nem ezt akarta ő. Valami mást, másképpen. Hogy hírvivő és hírhozó legyen földek között és tengerek fölött. A legyőzött távolság és a legyőzött nehézség bajnoka. Krétáé, a hazájáé, a demokráciáé. A szabad emberek országáé, ahol aki repülni képes, szabadon repülhet. A börtönben pedig a gonosztevők vannak. Ők ott vannak, de ott csak ők vannak! – Ikarosz nagyot sóhajtott, a heveder szorította a mellét, a nap már a feje fölött járt, egyenletes szárnycsapásokkal repült. Bárkát látott maga alatt, hajósai az evezőlapátra görnyedtek. – Ezek is sokára érnek Európába! – és Ikarosznak már szinte kedve lett volna leereszkedni a bárkára, hogy maga is evezőt ragadjon. De a hajósok bizonyosan megrémülnek tőle, talán meg is ölik vagy megkopoulosztják – híven, hogy főnixet vagy griffmadarat zsákmányoltak. Nehéz az emberekkel! – Ikarosz továbbrepült, vissza, kelet felé. A hazája felé, a börtöne felé.

Azért csak este lett, mire elért Knosszoszba, a városi tömlöc fölé. A szürke-sivár négyszög üres volt, de üres volt a szomszédos kertész kertecskéje is. Minek sétáltatta volna hiába foglyait a főfoglár! Ikarosz leereszkedett a kőkockára, ezúttal földre bukott. Megrázta magát, és a köpönyegét kereste. Nem volt sehol. Kár, most miképp rejtse el ezeket a... Lehántotta magáról a szárnyakat (a sirálytollak hibátlanok voltak!), összegöngyölte, és a méretes kőkoloszusz alá rejtette. Majd érte jövök! – gondolta Ikarosz, és belemosolygott a börtönudvar éjszakájába.

Dörömbölni kezdett az udvari ajtón. A főfoglár fegyverrel a kézben nyitott ajtót, és kővé dermedt Ikarosz láttán. Aztán felhördült és a fegyverével mellbe taszította Ikaroszt. Aztán bele is rúgott. Aztán rátaposott a földre zuhant Ikaroszra. Aztán segítséget hívott, hogy mások is tapossák meg. Mindenki. A rabtartók is, meg a gonosztevők is. A törvény őrei és a törvény megsértői. A hatalom ellenségét.

Aztán visszahurcolták a bűzös és sötét cellába, ahol nemcsak az éjszaka miatt volt sötét, hanem mert kiszorították belőle a világosságot. A gonosztevők félrehúzódtak Ikarosztól, és a fal közelében pusmogtak. Időnként felé fordultak és mutogattak rá. Ilyenkor az ínyük kivillant, a nyáluk kifröccsent. A főfoglár visszahúzódtott a saját szolgálati cellájába. Timidáról álmodozott, az illatos kertecskéről és az almamellekről. Hallgatott. Hallgatózott. Nem hallott semmit. Nem történt semmi. A cella felől őrzítő csend üvöltött a főfoglár fülébe. Nem ezt várta. Nem tudta, mit is vár. De nem csöndet és nem nyugalmat várt.

Aztán éjfél tájban fölugrott, és a kőfaragóért kiáltott. A segédfoglárok rohantak és kirángatták ágyából a megrémült besúgót. Két ujjá annyira reszketett, hogy ruháját sem bírta összegombolni magán. Pedig hideg volt a krétai éjszakában. Dideregve állt a főfoglár elé.

– Megjött Ikarosz! – a szóban rémület és gyűlölet rejtőzött.

– De hiszen elment Ikarosz! – dobta vissza a szót a kétujjú.

– Hallod, hogy megjött! – rőffent rá a főfoglár. Aztán: – Hallod ezt a csön-det? – a főfoglár ökle alatt megreccsent a hivatali asztal, kezében megcsörrent a fegyver.

– Igen! Nem! – a kőfaragó zavartan nyitotta és zárta ökölbe két ujját.

– Na hát! Semmi! Hallod, semmi! – a főfoglár a kőfaragónak nyújtotta fegyverét. A kőfaragó két ujjal fogta meg a fegyvert. Ahány csak volt neki...

Ikaroszt az alá a kötőmb alá ásták el, amelyik a börtönudvar sarkában állott. Négy rab egész napon át dolgozott, amíg elég mély gödröt ástak. Csákányt persze nem adtak a kezükbe, a főfoglár nem kockáztatott ilyesmit. Elvégre gonosztevők voltak. A négyet másik négy váltotta, mindenki ásott egy kicsit a repülő ember sírján. Megtalálták a könnyű vászonszárnyat és a sirálytollakat. A viasszal körülömködték a cellatető kötőmbjét, hogy se fény, se hang ne hatoljon oda kívülről. A főfoglár pedig beírta a börtönnaplóba: – Ikarosz. A hatalom ellensége. Szökése közben a társai végeztek vele.

(2005. október 3.)

Betonbálvány, fecskefészek

„Akkor volt a földön jó világ, amikor az ember a saját házát építette. Vagyis: a saját házát maga építhette. A szegény ember szegényet, a gazdag meg gazdagot. De a magáét. Amikor úgy építette, hogy majd magának kell beleköltöznie és benne is maradnia. És amikor azon sóhajtozott az ember, bárcsak élete végéig benne maradhatna a maga építette házban.”

Mindezt a jámbor bölcsességet akkor fogalmazta meg magában, miközben felcsoszogott az aluljáró lépcsőjén, és időnként megállni kényszerült az előtte csoszogó járókelők nyomában. Miközben alaposan a lába alá kellett néznie, mert a lépcső márványlapjából megint letört egy darab. És még csak el se moroghatta efölötti rosszállását, mert ugyan kinek morogta volna el, hiszen egyedül volt a járókelők rengetegében. Amint a lépcső akadályzónáján túljutottak, úgy oszlott szét a nép száz irányba, mintha sose látták volna egymást.

Az út... hja, az út az egyenesen ment tovább, de a járókelők jobbra indultak, ott volt taposva egy füves sáv, keresztül a parkon. Arra járt mindenki. A sáv reggel még poros volt, mostanra sáros lett. És hepehupás, gödrös és csúszós. Viszont rövidebb a rendes útnál, körülbelül egy sóhajtásnyi idővel. Ezért a sóhajtásért taposták le a füvet a parkon át, a virágágyat a park szegélyénél. Sóhajtott és elindult a többiek után, a sávon át, és utálta magát. Meg a füvet, miért nem növi be reggelre a sávot, holnap talán már senki se járna arra, de így...?

Volt ott egy ivókút. Igazán szép ivókút volt, mondhatnánk: a lakótelep ékesége. Olyan sárgásbarna, égetett kerámiából, gömbölyű formájú, fiatal lányra emlékeztetett. Jó volt odamenni hozzá és alá tartani a kezét, csak úgy menet közben, meghúítani a tenyeret, és inni belőle, egyetlen kortyot akár. De nem lehetett, a kútból napokig nem folyt a víz, ha viszont folyt, nem lehetett elzárni, mert csapja nem volt a kútnak. Ilyenkor méter szélesen állt a kút körül a ronda pocsoló, benne szomjas bogarak mászkáltak és pórul járt bogarak dögledeztek. Az emberek inkább nagy ívben elkerülték. Télen alattomos jégkarika terpeszkedett a kút körül, a vékony hóréteg szemforgató álnoksággal takargatta a csúszós veszedelmet. A kerámia lányforma fél arca hiányzott, kilátszott mögüle a kút ólomcsöve, valamelyik eltévedt teherautó üthette rajta az emlékeztető nyomot.

Megkerülte a félig kiásott telefonkábel, ellépdelt a megkezdett betonlugas gerendái alatt – itt akartak a lakótelepen *hangulatsarkot* kialakítani, aztán abbahagyták –, majd egy pillanatra megállt barátja, a szívós és kiirthatatlan bodzafa mellett.

Innen már fölláthatott az ablakra, ahová igyekezett. Bár mindannyiszor a széles szalagház jobb szélétől el kellett számolnia tizenhétig, hogy pontosan azonosítani tudja, hová is igyekszik. Hogy melyik ablakot simogassa meg a tekintetével. Egyszer kiszámította, a szalagház hány emelete és ablaka hány lakást rejt – ijesztő szám jött ki, a lakótelep egyetlen házában többen éltek, mint egy közepes kisvárosban. És a házat egy se maga építette. Beleköltözött a más építette készbe, belemenekült. Hagyjuk...!

A lépcsőházban mindent elborított az áporodott fertőtlenítóbűz. Vagy valami hasonló. Vedlő falak, rozsdás ajtók. Lifegő liftek. Régebben úgy lépett be ide, hogy nagy levegőt hozott magával odakintről. Tart, ameddig tart. Aztán elszégyellte magát, aki a tizenhetediken lakik, úgyis hiába tenne ilyet. Lélegezni mindenkinek kell!

A ház ki volt bérelve lakásokkal, a lakások pedig emberi lelkekkel. És akármilyen a ház, a lakás az ember meghosszabbítása a térben. Mint a szőlő gyökerei a föld alatt, lehet sötét és sziklamorzsás – a szőlő akkor is szőlő marad. A lakásban elfelejtheted a házat, a magadéban vagy. Ameddig a két kezed a két falat megérinti, a te világod.

Már az ajtó is! A tiszta lap! Mindenki ráírhatja a nevét, aki jámbor lélekkel lép a lakásba. Vastag tollal, helyet pazarolva, vagy vékonyka írónnal, szerényen – kik-ki jelleme szerint. Meg bölcsességeket is fölkarcolhat, ha van neki, vagy ha fölcsipegetett ilyesmit valahol. Valaki az ajtóval szembe, a villanyóra dobozára véste föl, hogy mindenki olvashassa: „Isten számolja a nők könnyeit!” Maga előtt látta a fölírót, bizonyosan nagy bátorság és nagy szomorúság kellett neki, s talán néhány könny is – a megszámláltak közül. De a legtöbb fölírás vidám és évődő volt. Meg infantilis – nagyrészt diákok írták. A diákok, persze, maguktól nem infantilisak, csak ha ők is úgy akarják.

Az előtérben (ne mondjunk előszobát, egyetlen tér az egész lakás, ajtó minek szabdalná meg a kicsinyke teret, de meg az ajtó afféle jelképes dolog, a be-meg elzárkózás megtestesítője) festett láda, kicsi, táskának való. Meg hogy a táskáját letevő megpillantsa az erdélyi mester bordó és kék színű rózsadíszeit.

Télen-nyáron zöld levelek futják be a lakást, faltól a lámpáig, képtől az ajtószegélyig nyújtóznak a kedves kis zöld kalandorok, fejmagasságig ereszkednek

és a mennyezetig emelkednek, óserdei és üvegházi hangulatot egyszerre keltenek. Fittyet hánynak a betonbálványnak, pártütők ők a nagy megtervezettségben. Szemed se rebbenne, ha fecske csapódna elő az egyik zöldellő szobazugból és elvillámlana a vállad fölött.

Micsoda szépség egy könyvespolc, amely padlótól nő föl a vasgerendáig, mennyi színt és formát rejt, és mennyi mindent előlegez rejtelmesen. Ha könyves szobában ülsz, nem vagy üres helyiségben, ha könyvek figyelik lépteidet, sose vagy egyedül. Ellépdelhatsz rajtuk a világ ezer sarkáig, elvirraszthatasz alkonyattól hajnalig. Itt a könyvek legtöbbje munkaeszköz: szótár és lexikon, meg a kötelező olvasmányok. A lakáslakónak meg az ajtóra firkálóknak. Vagy lelki segély, csöndes esti megnyugvásra.

Hatalmas heverő, mintha a szobából magát a teret akarná kiszorítani. És minden mást. Minden heverő önmagáért való, de ez különösen az. A szőrmók takaró síkságát csak a széleken enyhítette néhol a párnák dombocskája. Bölcsen hallgató heverő, és bölcsen heverő párnahad. A lakás testi-lelki barátai. Tanúi ők a lakás és a lakásban élők életének. Néma tanúi, de minek is ide szó. Ahol virág van, ahol könyv van, ahol párna a heverőn.

Kelet felé nyíló ablakkal, hogy a nap már hajnalban fölserkentse a bennlakót. És hogy napos lakásból loholjon naponta, visszafelé, el bodza és ivókút mellett. Keresztül a park kitaposott sávján, le az aluljáró lépcsőin. Jaj, istenem, ez az örökös rohanás! Se a szépet nincs sóhajtásnyi idő magába zárnai, se a bajt haragos morgással szóvá tenni. Melyik rosszabb? Gyűjtsd be, vidd haza! És akárhol kelt is föl reggel a nap, este mindenfelé csak a kivilágított, szászemű betonóriást látod. A száz ablakszem mögött nem az ott leselkedő, kisvárosnyi lakáslakót. De hát ki is állna ki a lakása kivilágított ablakába, hogy Morse-jeleket adjon más lakáslakóknak, akiket reggel és délután szinte feldöntött a lépcsőn, és akik éppen elvitték előle a liftet, ő maga meg ott maradt a vedlett lépcsőházban. Fordulj háttal az ablaknak, a kúszó levelű menedéked felé, majd beszél az helyetted. Elmondja, ki vagy. Ki lettél! Hallgasd meg, ha tetszik, és bólogass. Ha meg nem tetszik, még mindig odarohanhatsz a hallgató heverőhöz, leborulhatsz azokra a domb formájú párnákra, és kedvedre kisírhatod magadat!

(2007. január 23.)

Iskolajacht az autóbuszon

Valami hitvány dara hullott, a járdán otromba csizmanyomok, az úttesten végtelen keréknyomok. A szél – akármerre fordultak – szembefújít, a dara szembe hullt. Az autóbusz percekig várakozott az előző megállóban, aztán csigalassúsággal közeledett, a kátyúban oldalra dőccent, a kátyú után mintha a levegőbe dobta volna magát. Az utasok már a felszálláshoz helyezkedtek, a gyengébbeket hátrább taszigálták, a nyelvesebbek zsörtölődtek.

Megrohanták a buszt, terjengett az „ázott kutyaszag”, ahogy nevezik. Viola alig érte föl a kapaszkodót, egy degeszre tömött aktatáska oldalba taszította,

egy cekker állon ütötte. Még ötven perc – számolni kezdte a megállókat, a kanyarulatokat, a perceket. Szerda reggel, a minden reggel iszonyata.

– Miért kell nekem a dél-pesti lapályról Észak-Buda hegyi elitiskolájába járnom, szerencsétlen páriának, aki szegényebb vagyok, mint a legszegényebb tanítványom? Miért akarom én mindenáron a história és a literatura gyönyörűségét beleszőpögtetni ezekbe a multimédiás, virtuál-valóságos fejekbe?! – háborgott és dohogott Viola. Valójában hallgatott. – Még negyvenhét perc – sóhajtott megadóan.

„Egyedül hallgatom tenger mormolását...” – ezt fogja ma tanítani. Jaj, hogy tudta ilyenkor sajnálni szegény Mikest! Nagyon szerette ezt a verset, és remélte, azért „a kölykök” közül is lesz, aki meg fogja szeretni. Legalább ott, az órán, az alatt a negyvenöt perc alatt. Már csak negyvenkettő. Az aktatáska támadott, a feje fölött átsüvöltött egy goromba mondat, talán a vezetőnek szólt, talán csak úgy...

„Tenger mormolása...” – kínjában már szinte fölnevetett Viola, és egy döccenő után elharapta a nyelvét. Miért, miért ez az átkozott hajnali buszozás? – Ha én gazdag iskolaigazgató lennék... – indult útjára egyszerre egy fürge gondolat-szőkevény (és nem ilyen nyomorult tanszolga! – küldte utána gyorsan a mellékgondolatot Viola), hajóra raknám az osztályomat, körbevitörlánám velük a Földközi-tengert, akkor majd megtanítanám nekik...

A következő megállónál a börgyári leszállók majdnem bedarálták, a Sivár utcai fölszállók majdnem kibelettek. – Iskolajacht! – ötlött eszébe a gyönyörű szó, bár tudta, az iskolajacht tengerészpalánták tanhajóját jelenti. Fehér egyenruhát, aranyozott tányérsapkát! – Ezt a bevásárlócekkert vigye innen az orrom elől! – és taszított egyet Viola, és taszítottak egyet Violán.

– Igen, körbeutaznánk az egész mediterráneumot, a levantei vizeket, a Dodekanészoszt, be a Dardanellák közé. Megnéznénk Rodostót, ami valójában Rodosztosz, merthogy görög város – török földön. Meg Szalamiszt, ott a hadtörténész vonzódásúak kiháborúskodhatnak magukat. Meg Alexandriában a könyvtárat, amelyiket ha az van benne – azért, ha nem az van benne – akkor meg azért... tudják! Dehogyan tudják! De hátha tudják?! Ha csak egy tudja...! És Karthágó, amelyet ceterum censeo le kell rombolni, és Karthágó, amely... elesett. – Viola letörölt egy könnycseppet. Karthágóért? Vagy a cekker két göcsörtös tormája miatt?

– És gyöngyhalászverseny és cápafelismerő verseny. Mondják: a polip hallatlanul magas intelligencia quotienseel rendelkezik (tudják: ez az IQ!), a lepényhal és a kardhal viszont fölséges eledel. Görög vörösborban, spanyol fehérborban. Beszélik... Jaj, istenem, már csak harminc perc! Viola alig mozdította a lábát, a végállomáson a tömeg szinte átsodorta a buszról a villamosra. Helyet persze nem kapott, örült, hogy megkapaszkodhat egy kapaszkodóban. Úgy horgonyzott a kapaszkodón és úgy csapódott jobbra-balra, akár egy csempezhajó a marseille-i kikötőben, miután megkerülte If várát. És Monte Cristo és Monte-Carlo...

Persze az igazgató úr kigazdálkodhatná az iskolajacht kiadásait az évi költségvetésből, nem is olyan nagy dolog az. Majd takarékoskodunk a krétán! Vannak kölykök, akik tavaly is jachton töltötték a nyarat. Csak akkor persze a szülőket is magunkkal kellene vinni. Jöhetnek éppen, de csak külön hajón.

A magukén, hátha ők is tanulnak valamit. Valakitől. Valaki mástól! – Viola tavaly Somogybabodon töltötte a nyarat, nagyon szép nyár volt, gyönyörű a somogyi dombvidék. Koppány vezér földje, még igazi falu, igazi ludakkal, igazi diófával. Kettővel. – Siessünk, már csak tizenhét perc. Jaj, micsoda óravázlatot kellene-lehetne írni naponta!

– És ott van Málta, és ott Gozo, Málta testvérszigete, Kalüpszó titkos barlangjával, ahol a nimfa és Odüsszeusz állítólag hét évig... vagy ezt nem kellene forszírozni a tananyagban? Aki akarja, böngéssze végig a vonatkozó hexametereket. Hét év, az több mint maga az örökkévalóság! – Ó, Viola meg a férje annak idején összesen három hónapig bírták egymást. – És ha arra járunk, végig lehet izgulni a Szküllát meg a Kharübdiszt, meg persze Pompejít. A megkövült leletek között – igen – fogvacogatóak is vannak. Ölelkezés közben érte őket a láva, a halál. Szép halál. Szép halál? Lehet szép a halál? Vagy csak a testükkel védelmezték egymást? – Viola végigborzongott.

– Az iskolajacht csak olyan közepes volna, nem is kellene a fedélzetre édesvizes uszoda, se luxusétterem, elég volna egy rendes zuhanyozó, persze nem olyan, mint a másodikon van, amelyik minden héten vagy kiönt, vagy eldugul. Meg egy büfé, olyan szendvicsekkel, amilyeneket a Bözsi néni ken. Persze egyes kölykök háborognának, de egyesek mindenben háborognak. – Ja, és olvasta valahol Viola, hogy a jobb pompeji (hát, mondjuk így!) mulatókban, ölelkezés közben a lányok mindig hangosan sikoltoztak a gyönyörűségtől, ez a „hangoskodás” benne volt a kialakított bérben. – Hja, szabados erkölcsök! – gondolta Viola, aztán: – Gyalázat! És ha valami bunkó legionárius vagy lompos olajkereskedő volt az ügyfél? Az üzlet – üzlet, nem új dolog ez!

A Dunán öreg hajó – már nem is ringatózott, évek óta kikötve áll. Megmentették a szétbontástól, lett belőle múzeumhajó, night-club, Viola sose volt benne, az egyik osztály itt tartotta az érettségi bankettjét néhány éve, sajnos nem az ő osztálya volt. Szívesen elment volna egyszer, de hát egyedül...

Nyáron jönnek ide is hajók, föntről a Sissi Prinzessin, a Mozart, lenről a Delta Csillaga meg a többi. Mondják, Passaunál alig tud egy ilyen hajó megfordulni, annyi benne a kajüt, a kabin, a bisztró, az uszoda. Minek a Dunára édesvizes fedélzeti hajóuszoda? – Ne kérdezz ilyet, te ostoba, látszik, hogy nem értesz a dolgokhoz! – Viola szinte repült le a villamosról, az átkelés felét már pirosban tette meg, rádudáltak az autók, örült, hogy legalább a mozgólépcsőn külön lépcsőfokon állhat másfél percre. Ez volt ma az első nyugalmas másfél perc. És valószínűleg az utolsó is. Viola alig várta, hogy vége legyen. Hogy benyelje a metró, aztán kiköpje, aztán fölfelé már szaladt a mozgólépcsőn is, hogy elérje a huszonegykor induló hegyvidéki buszt, azzal még éppen beér. Kilenc perc.

És hát jó képet vágni mindenhez, itt már lehetnek kollégák, lehetnek diákok meg a diákok szülei. Már persze azok, akik nem jachtal járnak (Jaj, mit is beszélék! – ütött a szájára Viola), akik nem kocsival járnak iskolába, vagy nem kocsival hordják a kölyköt iskolába. De még az igazgató úr is néha ráfanyalodik a buszra, hogy lássa – demokratikus lélek –, hogyan élnek, hogyan utaznak a tanárai, a munkatársai. Ilyenkor megnyugszik (az igazgató úr), látja: vidáman és nyugodtan kapaszkodnak a kapaszkodóba, egyesek még olvasnak is, ha leülhetnek. Sőt, úgy tesznek ezek az olvasó tanárok, mintha nem vennék őt észre. Őt, az igazgatójukat, na jól van! Csak csinálják ezt a könyvbe mélyedést!

Nagyon jó dolguk van ezeknek a tanároknak. Túlságosan jó dolguk. Aztán panaszkodhatnak nekem! Jöhetnek az ötleteikkel, hogy jövő nyárra iskolajachtot akarnak, meg hasonlót...

(2006. február 17.)

Búcsú a tengerektől

Könnyű a szárazföldi népeknek, nem búsítja őket az apály-dagály szüntelen változása, nem rémíti a szökőár, nem riasztja föl álmukból a hajókürt. Az iskolában a gyermeknép beadhatja üresen a dolgozatfüzetet, ha azt a feladatot kapja, hogy írja le tengeri élményeit, mert hihető a kifogás: – Sose láttam tengert!

Pedig hát a földgolyó nagyobbik részét mégiscsak tenger mossa, az országok is úgy igyekeznek elhelyezkedni a világtalason, hogy legalább egyik könnyökkel a tenger partjára heveredjenek. A legcsodálatosabb ugyanis éppen ez a „könnyöklő sáv”, az emberi szemhez és az emberi lábhoz szabott peremvidék: a part, ahonnan látni a tengert, és a tenger, ahonnan látni a partot. Aki pedig ezt nem hiszi, baktassa végig a világtengerek partvidékét. Bizonyosan nem fogja megbánni!

És hát persze a szigetek! A sziget, amelyik úgy ismeri el a tenger végtelen hatalmát, hogy lyukat üt ezen a végtelenségen, úgy engedi körülölelni magát, hogy a fejét közben az ölelő karok közül a magasba emeli. Hogy messzebbre láthasson!

Egy hete voltunk úton, kóborlók, három határon kanyargott-cikázott át velünk az autóstop szeszélye. Háltunk vöröskeresztes apácáknál és hajdani császári iskola toronyszobájában, baldachinos ágyban és jégverem-hőmérsékletű tornacsarnokban – kergettük a célt, hogy meglássuk, ami akkor számunkra elérhető volt: a Keleti-tengert. Rostock, onnan Warnemünde emeletes vonattal (olyat se láttunk idehaza!) már csak egy iramodás! Keleti Tengeri Hét, ezek a víz mellett, ezrek a sör mellett, minden talpalatnyi hely (és minden tompor alatti ágy) hetek óta foglalt. Elrémultünk: *Szörnyű kín, vesznünk éppen a célnál?* Aztán: deus ex machina, vagyis hát... – Mi egy testvéri országból jöttünk az első szocialista német államba, hogy megszemléljük ország és társadalom nagyszerűségét, tessék nekünk itt azonnal szállást adni! – és becsörtettünk a rostocki pártbizottságra. *Itt és azonnal* nem volt szállás..., de a titkár (valamilyen titkár) presztízskérdést csinált a dologból, hogy szombat délután (!) szállást szerezzen két magyar diáknak. Másfél órát telefonált és nemhiába: a város szélén, egy laktanya félig üres barakkjában lett szállás. Soha olyan álmhozó emeletes sodronyokat! Aki járatos volt a hajdani NDK-ban, tudhatja, ott sok fura dolog megtörtént!

Reggelre kelve pörkölő nap és dermesztő szél ijesztett, a 17 fokos tenger csak keletnémeteknek való, most még ők is sivalkoddak. A tenger zöld volt, akár a smaragd, a hullámok át-átcsaptak a móló fölött. A nagykabátban sé-

tálók mandzsettaujjából csurgott elő a Keleti-tenger. A szépség és a barátságosság nem jár mindig kéz a kézben. De ha méter magas kerek homokgyűrűt halmozunk föl magunk körül, elviselhető a klíma! – mondták. Mi a homokot inkább várépítésre használtuk. Közben a gyomrunk delet kongatott, egy pálcát szúrtunk a fövénybe, jelezve: éppen itt tartottunk a bátyatorony-kapuzat homokba álmódásával. Mire visszatértünk (egy főtt kolbászpár és egypár korsó sörelfogyasztása után), simára öblögetett tengerpart fogadott, a dagály pedig leszúrt pálcánkkal már a svéd partok felé menekült. Vitorlamintás, sárga törülközőnkől még egy év múlva is szemerkélt a mikroszkopikus méretű keleti-tengeri homok.

A tenger hosszú évekre térképjelzéssé változott kékséges színével. Maradt az emlékezés meg az álmodozás. Aztán jött egy szörnyeteg méretű szakácskönyv, hétszáz oldalon ontva és öntve a világ ízeit-búzeit. Meg csorgatva – ezt már szűkebben! – a pénzt, amely a lefordításával járt. Akkor már hárman kovácsoltunk tervet a világtengerek meghódítására. Éves tervet, a két sark és az Egenyelfő között, egy-egy Kolumbusz, Marco Polo meg a Magellán voltunk.

Lett mindebből Málta, a világnak ez a remekül elhelyezett kis tengeri fészke. Európa határán, elég közel Karthágóhoz meg Núbia párdrucához, de elég távol is tőlük. Reggelenként ott vonult el balkonunk előtt a hófehér postahajó Palermo felől, Kréta felé. Este vissza. Olyan föld Málta, ahol szentek jártak, amikor még szentek jártak a földön: a parti zátonynál Pál szenvedett hajótörést, a sziklabarlangot Lukács festette ki. Az országút mentén lilára érett a füge, az autóbusz egy óra alatt elporoszkált a sziget fülétől a farkáig. A hófehér építőkövek néhány év alatt aranyárgára értek a sós-nedves levegőn. A halvendéglőknél csak az aranyárusok voltak gyakoribbak, a kölyökmacsok pedig reggelente anyjuk vezérletével indultak felfedező kukatúrára.

A lenyűgöző öblökben mintha megállt volna az idő, a nyüzsgő turistákat a vitorlás bárkák sandán figyelték hatalmasra festett, egyetlen csónakszemükkel. A sziget fiaszigetén, Gozón – beszélük – hajdan a leleményes Odüsszeusz élvezte hét éven át Kalüpszó nimfaasszony vendégszeretétét.

Húsz karcsapás és elcsendesedett a part, két hullám között el is tűnt pillanatokra, az illúzió azt súgta ilyenkor, már útban vagyunk Egyiptom felé. Öröm volt aztán visszatérni: kardhalra, báránypecsenyére. A parti homokpályákon ádáz küzdelem folyt: nagyszámú nézőközönség előtt meglelt korú máltai férfiak rezzenetlen komolysággal gurították egymás ellenében fényesre simogattott fagolyócskáikat.

Amikor a repülőgépről leszálltunk, szárazföldi országunkban húsz fokkal hidegebb fogadott és eső szemerkélt. Két hétig nyomtuk az ágyat betegen, miközben Málta fövénypartjáról álmodoztunk. A tenger azonban időnként mintha a szárazföldön is meg-megjelent volna: levegőjével a szabadság illúzióját éreztetette, szemközt loccsantásaival pedig egy-egy keserű kortyot nyeletett velünk.

Valami nagy bölcs konferenciára készülődtek, ott, Európa nyugati térkép-lapján, hét országra szólt a meghívás (pontosabban: tizenkettőre) – valójában széles mosolyra és kiadós unalomra. Bennünk föltámadt a kalandjárók és a költöző madarak izgalma. Meg a tudat: mi nem jöhetünk vissza holnap is a világnak ebbe a traktusába, az *önbizalomtól és mosolytól zsíros* kontinens helyett nekünk marad a *szárazföld*.

Másnap hajnalban megszöktünk. Egyetlen röpke sóhajjal keresztülgázoltunk Európa ezerötszáz éve volt fővárosán (Aachennek hívják, ide magyarok akkoriban évente elzarándokoltak), megtapasztaltuk nagy hitetlenkedéssel, hogy valóban nincs határőr a határon (ott, azon a határon!). És lestük, valóban ki van-e világítva az autópálya. (Éjszaka ki van! – mondják.)

Rembrandti tájban, füzek és heverő tehének között, csatornák partján futottunk be a világ leggazdagabb polgárvárosába (Bruggének hívják) – legszegényebbként, de legvidámabbként. Innen már csak egy iramodás az óceán! Fűrődőváros, kikötő, kultúra – kultúra hátán. A kontinens vége, ott túl már Anglia, a brit oroszlán ül a parton, és a farkát belecsóválja a vízbe. Alig kilencven kilométer, jó időben látni a fényeit. (Még sose volt jó idő!) Móló mélyedt az óceánba, a dagály éppen elnyelni készült. Felgyűrni hát a nadrágszárat, és szembe azzal a dagállal. A dagály egy óra múlva elmegy, de holnap visszajön. Mi meg... Síkos a móló, zöld moszat, kagylóhéj – a tenger édes gyümölcssei. Mint a letűzött fadarabkát egy nemzedéknyi idő előtt, úgy hempergetett meg engem is az Atlanti az óceánban. Aztán ép bőrrel partot értem. Ennyi volt. Megkeserült az óceánt is, mit akarsz még? Jártál észak, dél és nyugat felé, ameddig csak föld lehet európai talpad alatt. Kelet felé ne indulj, arra nincs tenger!

Most mégis kelet felé indultunk, a tengert pedig emlékezetemben vittem magammal – és a nadrágomon. Már a fővároson is túl, Waterloo közelében jártunk, amikor óvatosan megtapogattam tenger-nyirkos ruházatomat. – Oda se neki – szóltak nedves emlékemre csak mérsékelten irigykedő útitársaim –, errefelé nálad nagyobb ember is járt így! – ezen aztán Konferencia-Cityig elszórakoztunk.

(2007. január 29.)

Szerelem

Kabócának hívták a lányt. Nem ez volt a neve, de így hívták. Nem szerette ezt a nevet, de hallgatott rá. Arra mindenesetre jó volt, hogy ha akart, megharagudjon a Kabóca név miatt! Ügyes dolog volt ez, része a Szerelem nevezetű társasjátéknak.

Itt volt aztán Vakarcs is... Már most elmondom, Vakarcs fiú volt, hogy ne legyen félreértés. A Vakarcs nevet eredetileg azok a selyemmajmocsák viselték, amelyekre a fiú felügyelt az Állatkertben. Aztán, ahogy a felügyelet igaz barátságossá mélyült a fiú és felügyeltjei között, ő maga vállalta át a lekicsinylő Vakarcs nevet, amelyet korábban a fákon ugráló, tarka ékszerállatkák hordtak.

Kabóca és Vakarcs a délutánokat, amelyek csak ritkán, többnyire pénteken voltak az övék, az Erzsébet híd lábánál kezdték. A budai oldalon volt itt egy méretes platánfa, alatta pedig egy harmadosztályú kertvendéglő, pompás kilátással hegyre-Dunára. És innen volt a legegyszerűbb sötétedés után fölkapaszkodni a Gellért-hegyre, keresni egy üres padot, amerre nem járt senki, és ahonnan szép kilátás esik jobbra szemközt a Várhegyre, meg balra szemközt a

Nap-hegyre, hadd legyen az öröm – ha nagy ritkán adódik – teljes. A Gellért-hegyi ölelkezés után aztán ismét lebaktattak oda a platános kertvendéglőhöz, és elmondták a pincérnek, mi járatban voltak a hegyen. Hadd örüljön ő is, hadd irigykedjen ő is! Kabóca sokáig kételkedett, hogy a dolognak bármi köze is volna a szerelemhez.

Aztán esteledvén elindultak hazafelé, nem sokáig, az első sarokig. Nagy kőszikla szobor volt itt, amelyiknek az oldalán ügyesen megmintázott rézgyík futott lefelé, miközben szájából csorgatta a vizet a szomjazóknak. A járókelők lehajoltak, tenyerüket a gyík szája alá tartották, és úgy szürcsölték-kortyolták a vizet – ki-ki neveltetése szerint.

Kabóca a terecske sarkán mindannyiszor hangos nyöszörgésbe fogott: – Vakarcs, én szomjúhozom! – addig csinálta ezt, amíg valaki a padon ülök vagy az arra sétálók közül meghallotta siralmaint, megszánta a vízre vágó, rokonszenves fiatalokat, és a kúthoz vezérelte őket. Vakarcs ilyenkor váratlanul hanyatt vetette magát a szobor előtt a földön, föltátotta száját, kezével megragadta a rézgyíkot (hogy el ne szaladjon, persze!), és úgy gyűjtötte össze szájába a vékony sugárban csorgó vizet. Kerekre gömbölyödött arccal azután fölugrott, Kabócahoz rohant, száját a lány szájára szorította, és a vizet beleszorgatta. A lány ölelte a fiú nyakát, szívta-itta a nyálas vizet, amelynek nagy része vagy a fiú száján, vagy a lány orrán szökőkutatott kifelé, végigfolyt a ruhájukon, az ingük ujján, és ami ruha csak ennél alacsonyabban volt rajtuk, végül a cipőjük is vizes lett. Ilyenkor visítva és egymást kergetve elszaladtak, és a tér sarka mögül lestek vissza az elképedt üldögélőkre és sétálgatókra, akik a fejüket a tenyerükbe szorítva rémüldöztek a két, amúgy jóarcú fiatal váratlan komolytalanságán. Nagyon tudtak örülni a megriadt idegen arcoknak, majdnem úgy, mint a nyálízú víznek, vagy az átnedvesedő ruhának a másik mellén.

Volt aztán olyan is, hogy eleredt az eső, a hó, vagy valami egyéb csúfság hullott az égből, ők már nem akartak füstös kocsmába bekopogni (vagy ha akartak, se volt elég pénzük), és a Lánchíd kővei alá húzódtak, amely – a szelet kivéve – a többi égi áldatlanságtól megóvta őket. A hideg évszak forró ölelései nagyon emlékezetesek voltak, annál is inkább, mert a teherautók meg a többi arra rohanó, őrült járómű mind a kabátjukra fröccsentette a sarat-havat, Vakarcs ruhája másnap gyakran úgy nézett ki, hogy a kényesebb ízlésű selyemmajmocsák mind elhúzódtak tőle. Kabóca mindebből csak a szépre emlékezett.

Egyszer egy hajón kötöttek ki, egy olyan kikötőhajón, amelyik éppen használaton kívül volt és onttan bámulta a vizet. Átmásztak a tiltótáblát hordozó tiltómadzag alatt, és letelepedtek a kikötőház árnyékába. Lehajolt hozzájuk a csillagos ég, a Duna túlpártjáról a Parlament fehér tornyú tömbje nézett rájuk szigorúan, de az messze volt. Kabóca meztelenre vetkőzött, teste gyönyörűen világított a sötétben. A rakparton közben autók húztak el, mit se tudva a csodáról, amely alig egy féktávolságnyira tőlük bontakozott ki ruhájából. Kabóca és Vakarcs örömeikben elaludtak a hajón, egy hajnali uszály komor túlkölése ébresztette föl őket.

A hazaút utolsó állomása legtöbbször a villamosmegálló volt, az óbudai hídnál. (Addigra túl voltak a nagy tér sarki, alagsori becsületsüllyesztőjén és túl a vörösborozón, ahol a sokat megélt, tapintatos Matildka úgy köszöntötte min-

den vendégét, mintha életében először látná őket.) Vakarcs ma meglepetéssel szolgált. Fölrántotta a padról Kabócát, megcsókolta, megpacsolta a lány arcát, vállait megragadta lapátkezeivel, de inkább azért, hogy saját magába öntsön egy kis bátorságot. Aztán szó nélkül – némi morgást és hörgést azért hallatott! – a dzsekije belső zsebéből előrántott egy festékszórót, marokra fogta, majd mászni kezdett a híd kőlábán és acél tartóívén, be, a Duna fölé.

– Vakarcs! – kiáltott utána Kabóca, hajh, de mennyi minden volt ebben a „Vakarcs!”-ban!

– Kabóca! – bömbölte vissza Vakarcs a keskeny peremen egyensúlyozva, arccal a zöldesszürke acélgerendához tapadva, miközben fülét kétszer is megmorzszolták a kidudorodó szegecsfejek. A dzsekijét még mászás közben maga mögé hajította, azt most már a lány ölelte, Vakarcs pedig eltűnt a szem elől, mintha csak egy rövid ujjú fehér ing végezne kígyózó mozdulatokat az éjszakai hídalján.

Némi csoszogás és a festékszóró koccanása hallatszott, valami sziszegésforma hang... Aztán egyszerre megfordult a fehér ing, egy torzonborz arc meredt távolról a lányra, széttárta karjait és úgy üvöltötte bele az óbudai éjszakába: – Kabóca! Szeretlek! – Előbb a festékszóró röpült nagy ívben a semmibe, aztán kétségbeesetten előre-hátra malmozott két fehér kar, és Vakarcs hatalmas csobbanással zuhant bele a kék-fekete Dunába.

Kabóca elfelejtett sikoltani, csak egyik öklét harapta fogai közé, a dzsekit pedig a szívére ölelte. Vakarcs, mint egy foka fújta ki magából a vizet, prüszkölt és bugyborékol, három vad karcsapással partra úszott, térdét a parti köveken fölvérezte, az előoldalgó rendőrt cifra átkozódással tájékoztatta a tényállásról, aztán a lányt nagy vizesen megölelte. Kicsavarta magán a ruhát, cipőjét, mint két szárnyat, a kezében lebegtette. Aztán föltette Kabócát a villamosra, egy csókot bízott rá, és ki-ki hazaindult.

Kabóca a villamoson viselkedni igyekezett, azért kétszer is kirobbant belőle a nevetés, egyszer pedig kis híján elsírta magát. Csak úgy! Valójában semmit se látott a műből, csak a hídra kapaszkodó fehér inget, meg az éjhasogató bömbölését a fiúnak.

Nem bírta türelemmel, már egy hajnali járattal visszaindult a hídhoz. Megvárta, amíg elzörömböl a villamos, aztán szembeindult a híd acélívével. A zöldesszürke hídfestékre szórópisztollyal, szürkészölden volt fölmázolva néhány ákombákom betű. De azért csillogott. Szépen, aki akarta, elolvashatta: KBC SZLK!!!

A lány nézte, most már sírt, vagyis fújta az orrát egyfolytában. És mondogatta: – Ez az örült szeret! Ez tényleg szeret!

(2007. augusztus 28.)

Szegény ember panaszkodik...

A két marok kerek gömbbé formálódott, rázódott egy darabig, aztán hirtelen széjjelnyílt, négy összehajtogatott, egyforma méretű papírdarabka röpiült szét belőle, négy kéz mohón kapott egy-egy papírdarabka után, és megindult a bontogatás. Aztán egyszerre megszólalt egy sopánkodó hang: – Szegény ember panaszkodik, Fűhöz-fához kapaszkodik, Ellopták a lovamat, Gyanúsítom a... – ezután a három játszótárs valamelyikének a neve következett.

Vagyis kezdetét vette a szegényemberezés, a VI. kerületi iskoláknak ez a kiváló hagyománya, a csoportos szórakozásoknak ez a népszerű fajtája, a zsenge tanügyi előmenetelnek ez az évtizedes gyanúsítottja.

A szegényemberezésben négyen vehettek részt, a legalkalmasabb volt, ha egymás mögött lévő két pad fiai fogtak össze az óránemat vidámabbá tételére. Fiúiskola boldog-boldogtalanjai voltunk, olyan balgatag lányjátékokat sose játszottunk, mint a *Körben áll egy kislányka*, a *Macskabölcső* vagy a *Mosogatócsutak*, mi olyan komoly közösségi és képességfejlesztő játékokkal edzettük testünket és szellemünket, mint a szegényemberezés.

A négy papírdarabot a kriminalisztikából ismert négy szerepkör neve állt: Szegény ember, Bíró, Hajdú és természetesen a Tolvaj. Kissé feudális volt az 1950-es évek végén ez a büntetőjogi világkép, de oda se neki! A szegény ember felöltötte a kárvallott szenvedő arckifejezését, a többiek fapofát vágtak (mi még nem használtuk a „pókerarc” elnevezést). Cyrano tanár úr pedig Fanny keserveit ecsetelte a katedrán nagy beleéléssel.

A szegény embernek meg kellett neveznie, kit gyanúsít lova eltolvajlásával, akit a három padtársból, akarom mondani: a három lehetséges bűnelkövetőből kiválasztani nem volt könnyű dolog. Akár talált, akár tévedett a szegény ember – a bíró ítelt, a hajdú végrehajtott. Ha a szegény ember eltalálta a tolvajt, a tett kapott méltó büntetést, ha nem, akkor a gyanúsításért maga a szegény ember lakolt. A tolvaj ilyenkor csúfondáros éneklésbe kezdett, kezével-lábával kalimpált: – Biciklizik a tolvaj! – ezt többnyire még Cyrano tanár úr is észrevette, akármekkora lelki gyötrelmek közt vergődött is szegény Fanny. Az igazság pedig győzedelmeskedett...

A büntetések kezdetben szelídebb-durvább hátbavágások és *barackok* voltak, *kokik* kopogtak (azaz szigorú, öklös fejbe kommantások), aztán következett a *bajusz*, ami serdülő szórzetű ifjagnál nem volt éppen az öröm forrása. A hajdú ilyenkor két hüvelykujjával keményen kétfelé sodorta a vétkes bajuszának a helyét. Súlyosbításként kitaláltuk, hogy a bajuszt nem kézzel, hanem raddírral hajtja végre a hajdú. Hogy ez milyen érzés, bajzosok és csupaszs szájúak kipróbálhatják odahaza, a tükör előtt!

Mindez azonban kevésbé volt feltűnést keltő tevékenység, így, csöndben és egy helyben ülve. Az osztály figyelme továbbra is szegény Fanny körül forgott. Ezért idővel továbbfejlesztettük az igazságszolgáltatást! Egy alkalommal Herencsár Karcsi volt a bíró, az ítélet pedig ekképp szólt: – Szúrd seggbe a Kadocsát! – és átnyújtotta körzójét az ítélet végrehajtására.

Kadocsa az orráig se látott, ezért az első padban kuporgott, és buzgón körmölt a füzetébe. Nyilván a matekleckét másolta, szokása szerint, de Cyrano

tanár úr azt hitte, hogy a *Fanny hagyományai* vezéreszméit jegyzi föl magának. A büntetés-végrehajtó ezúttal Bors Gabi volt, a távolság Bors és Kadocsa között négypadnyi, ezt bajos volt áthidalni még a gyors Borsnak is. Gabi előredobta a tollát, Kadocsa mellé, a földre, mintha véletlenül hullott volna le a padról az a fránya toll, majd az elbitangolt munkaeszköz után indult s közben markolatig döfte a körzöt a serényen körmölő Kadocsába. Kadocsa fölördített, föl is pattant, két kezét a szúrás helyére szorította. Ebből mindenki megtudta, hogy valahol az osztályban szegényemberezés folyik, és Kadocsa a játék vétlen áldozata – kivéve Cyrano tanár urat.

– Mi történt, Kadocsa? – kérdezte tanárunk a mit sem sejtő érdeklődésével. Kadocsában volt annyi kurázsi, hogy nem adta föl a játszókat, meg annyi vássottság is, hogy tudta, elérkezett a cirkusz ideje.

– Szegény Fannyn sajnálkoztam! – közölte Kadocsa, az osztály hangos tetzésnyilvánítása közepette. Miután leült, Kadocsa az öklét rázta Bors felé, az óra tönkre volt téve. Cyrano tanár úré – a miénk most kezdődött.

A következő játékban Herencsár Karcsi lett a tolvaj, Bors Gabi a bíró: – Nyisd ki az ablakot! – szólt az ítélet. Karcsi illemtudóan jelentkezett (a jó tanulók fajtájából való volt), és engedélyt kért Cyranótól, hogy ablakot nyithasson. Odakinn december volt.

– Igen vagy itt a hőség, tanár úr! – kottyant bele Kadocsa is, akit ugyan senki se kérdezett, de ő mindig szívesen vállalta a fogadatlan prókátor szerepét. Karcsi ablakot nyitott, a játék folytatódott. Valami azért Cyranónak is föltűnhetett, aki ekkor már a felvilágosodás fény- és árnyoldalait boncolgatta. Kezét tétován fölemelve, a hátsó padok felé mutatott: – Ki dűnnyög ott hátul, Bors fiam, te dűnnyögsz?

– Én nem dűnnyögtem, tanár úr! – volt kész azonnal a válasszal Bors Gabi. A *dűnnyögés* hallatán az osztály azonnal dűnnyögésbe fogott, csak mi négyen ültünk tovább fapofával. Most Gajdács volt a bíró, az idéetlen, aki minden viccen késve cöcögött. A fülön csípett tolvaj pedig ezúttal – mi tagadás – én magam valék.

– Csukd be az ablakot! – motyogta Gajdács, aztán sunyin cöcögni kezdett. Próbáltam magyarázkodni, hogy hiszen most nyitottuk ki azt az ablakot, mit szól majd mindehhez Cyrano, de a törvénytisztelő Herencsár a homlokát ráncolta: – A bírói ítélet szent!

Ha a bírói ítélet szent, akkor jelentkezem szerényen. Fázósan húztam össze ruházatomat és didergést színleltem. Kadocsa jelezte, hogy ő is fázik. Cyrano tanár úr a kezét tördelte, nehogy a rábízott gyermeknyájnak baja essék. Az ablakot becsuktam. Az osztály egyik fele velem vacogott, a másik verejtékes homlokát törülgette nagy feltűnően. Cyrano tanár úr már az ifjú Werther keservei fölött töprengett, s mert mi a *göte* névben a tarajos gyíkokskára ismertünk, tanárunk a tábla felé fordult, és betűnként hangsúlyozva fölírta *Goethe* nevét. Bors Gabi föl pattant a helyéről, és keze tétova mozdulatával kísérvé, a Cyranóéval azonos hangon morogta a tanári asztal felé: – Ki dűnnyög ott elöl, Cyrano, te dűnnyögsz...?

Ezt az emlékezetes szegényemberezést a negyvenedik érettségi találkozón elevenítettük föl, a résztvevők, mi négyen, elő is adtuk, emlékeztetőül a többieknek. A negyven éve érett, hajdani ifjak bömbölő vihogással nyugtázták az

örökzöld történetet. És – hát persze – Cyrano tanár úrról is ejtettünk egypár szót. De hogy ki volt Fanny, arról már csak a legbölcsebbek tudtak valamit. Legtöbben rázták a fejüket hitetlenkedve: – Ugyan, Fanni, fiúiskola voltunk!

Herencsár Karcsiból nagynevű orvosdoktor lett, gyermekeink mandulájának és orrpolipjának önzetlen kioperálója – a szűrő-vágó szerszám megmaradt munkaeszközei között. Bors Gabi kezdetben filmstatiszta volt, jelenleg felelős állású felesége felelőtlen férjeként Párizsban nevelgeti későn kapott gyermekeit, a francia nyelv orrhangjait lelkes dünnnyögéssel okítja az apróságnak. Gajdács éppen ezen a találkozón motyogta el a negyven éve hordozott technikussága súlyát: – Szívós, kitarító munkával nem vittem semmire! – aztán, mikor már nem figyeltünk rá, halkán elcöcögte magát. Kadocsa politikus lett, sose jön el az érettségi találkozókra.

A hajdani játék az én életemben se múlt el nyomtalanul, keveset tolvajkodtam, a bíróság és a hajdúság is távol áll tőlem, de mind ez ideig megmaradtam szegény embernek.

(2007. november 25.)

Araukária

- Jó napot kívánok! Zombor Pál igazgató urat keresem.
- Zombor Pál, jó napot kívánok.
- Bocsásson meg, amiért zavarom. A nevem Porkoláb Mária.
- Porkoláb Mária? Porkoláb... és... Mária? De... Nem...?
- Porkoláb Margit testvére vagyok. A nővére.
- Vagy úgy! Értem már. Azt hittem...
- A hangunk, azt mondják, hasonlít. Hasonlított. A nővérem, Margit, tegnap este meghalt.
- Óh, nagyon sajnálom. Istenem! Nem tudtam... nem tudtam róla már régen semmit.
- Margit az utóbbi években sokat betegeskedett. Volt szanatóriumban, de leginkább otthon ült. Hallgatott és mosolygott, emlékezett... és belehalt.
- Igen... Ez nagyon szomorú. Volt valami szervi baja? Úgy értem...
- Nem volt szervi baja, igazgató úr. *Úgy* nem! Ha nem volna régimódi a szó, azt mondanám: a lelke vitte sírba.
- Értem! Azazhogy, dehogy értem. Ezt nem lehet megérteni.
- A lelket? A lelkét?
- A halált, kedves Mária. Olyanok halálát, akiket az ember csak élőnek tud elképzelni. Akikkel... szóval... akikkel élt egy helyen, egy időben...
- Margit, tudja, kedves igazgató úr, megkért engem, kevéssel a halála előtt, hogy mondjam meg önnek...
- Pali vagyok, szólítson Palinak vagy Pálnak.
- ...hogyan mondjam meg önnek, igazgató úr, hogy a gyerek felnövekedett és jól érzi magát!

– Gyerek? Miféle gyerek? Margitnak, úgy tudtam, nincs gyereke. Vagy később, mostanában...?

– Nem, igazgató úr, ez nem *olyan* gyerek, aki miatt önnek aggódnia kellene. Vagy aki akár csak egyetlen kellemetlen percet is szerezne önnek. Olyan gyerek ez, akire legfőljebb emlékeznie kell, ha akar valaki emlékezni.

– De hát milyen gyerek Margit gyereke? Kisfiú, kislány? És milyen idős? És a neve...?

– A neve? Hm... Mondjuk, a neve: Araukária. Margit így hívta, így beszélt róla, így beszélt hozzá. Ez lehet afféle családnév is, meg a keresztnéve is. Tudja, Margit különös ember volt.

– De hiszen... De hiszen az araukária, az egy növénynev. Egy olyan délszaki fenyőféle, vagy inkább örökzöld, amilyenek például Spanyolországban élnek.

– Pontosan, igazgató úr. Spanyolországban kapta Margit azt a kis araukáriaágat, amelyet elültetett, és amelyből mára egészen szép nagy fa lett. Nos, hát ez volt a Margit gyereke. Úgy mondta a nővérem mindig: *a mi gyerekünk*. Mármint az övé és az öné, igazgató úr! Így mondta Margit.

– Az én gyerekem? És az ő gyereke? Különös, ha nem volna ez a helyzet olyan szomorú, azt mondanám: nevetséges.

– Nem nevetséges ez, igazgató úr. Úgy nevelte azt a növényt, mint aki élete értelmét neveli. Magyarországon ritkán marad meg az araukária. Meleget, fényt kíván, sokat, a déli, spanyol verőfényt. Margit üvegfalat csináltatott a lakásában, annak a közepén állt az araukária. Évente nagyobb cserépbe ültette. Amikor esténként hazament, beszélgetett vele, elmondta neki a napját, kit látott, mit hallott, megkérdezte a véleményét. Vallott neki, gyónt, ha úgy tetszik, ott ült előtte, simogatta a szemével, az ujjá hegyével, a szavaival. Azt a növényt. Mint a gyerekét.

– Igen, örült dolog ez. Vagy nem is olyan örült. Margit mindig különös ember volt, de hát ezt maga is tudja.

– Magától kapta azt a kis zöld ágat, elmesélte, miként adta neki, ezt én most nem mondom el! Maga bizonyosan emlékszik rá, igazgató úr!

– Óh, igen, tényleg, most, hogy mondja. Volt valami, egyszer valami boros este, tudja, jók a spanyol borok, a spanyol esték.

– Nem, igazgató úr, ez nem a boros spanyol esték egyike volt. Margitnak nem. Neki élete estéje volt. Estéje, éjszakája. Magától kapta azt az ágat – mondjuk így, mert maga is úgy mondta neki –: megőrzésre. Hát Margit megőrizte, meg, egy életen át. Maguk, maga meg ő...

– Valóban, mi egyszerre voltunk kinn Spanyolországban. Tudja, én...

– Nem *egyszerre*, igazgató úr! Maguk *együtt* voltak Spanyolországban. Nem csak egy helyen és egy időben. Minden protokoll ellenére, minden titkot megőrizve, maguk együtt éltek ott, maga a rezidencián, Margit a városban.

– Elmesélte? Mesélt erről Margit...? Tudtak róla mások is...?

– Senki, én sem, sokáig semmit. Vagy annyit csak, amennyit egy épeszű és jó szemű testvér megérez.

– Maga járt kinn nála, Spanyolországban?

– Igen, jártam. Abba a lakásba csak be kellett lépni, az ember tudta, hogy az két boldog ember szerelmi fészke. Bár én csak az egyiket ismertem, a nővéremet. És akkor még nem volt ott Araukária sem.

– De ilyet! Az a kis vacak, letörött ág. Egy követségi fogadásról való. Szép növény, az ott is ritka növény, nem én törtem le az ágat. A vihar, előző nap.

– A vihar, bizonyosan. Maga nagyon vigyáz rá, úgy érzem, igazgató úr, hogy valaki el ne marasztalja kényes növények letörögetésében vagy külszolgálati lakosztályok fölforgatásában. Aztán a vihar meg a maga ártatlan közvetítő keze hazáig röpitette azt az ágat.

– És ennek húsz éve... Istenem, szegény Margit!

– Maga ne sajnálja a *szegény Margitot*, igazgató úr! Vagy inkább: sajnálja azt, hogy nem fordított nagyobb figyelmet a *gyermek és anyja* sorsának további alakulására.

– Igen, korholjon csak, Mária. De hát maga biztosan tudja, a saját családom, a saját gyermekeim...

– Én mindent tudok, igazgató úr, meg mindent meg is értek. Mindenki azt a gyermeket és a gyermekét fölnevelő szülőket kíséri figyelemmel, amelyik fontos neki. Van, aki a karrierjét építő családot, van, aki a sarokban sötétben és csöndben bólogató hallgatag növénygyermekét. Hall engem, igazgató úr?

– Igen, hallom, de a szavam is elakad, ha ilyen mondatokat mond, Mária.

– Bocsásson meg, ha megbántottam, minek tagadjam, volt benne némi szándékosság.

– Tudja, miután hazatértünk, Margit hamar elkerült a cégünktől. Akkor még tartottuk a kapcsolatot, hát persze...

– Hát persze!

– Aztán én kikerültem Kanadába, nekem kellett az új montreali kirendeltséget beindítanom. Tudja, hogy van ez...

– Nem tudom, igazgató úr, életemben nem indítottam be külföldi kirendeltséget. Csak azt tudom, milyen csöndes megszállottsággal várta Margit a maga visszatértét, a leveleit, a telefonját. Magát. A gyereke apját.

– Hagyja ezt a butaságot a gyerekekkel. Azt persze elhiszem, hogy várt, de hát Kanadából...

– Én nem minősítem, amit maga tett vagy nem tett. Én csak a nővéremről beszélek. Azt is csak azért, hogy maga megtudja. Vagyis: mert ő fontosnak érezte a halála előtt, hogy maga megtudja. Hogy közöljem magával...

– Igen, Mária, borzasztó dolog ez, valahogy úgy érzem magamat, mint aki... nem is tudom. Letörni egy ágat, odaadni valakinek egy pohár bor mellett, és akkor húsz év múlva azt mondják, hogy valahol él egy fiad, aki azóta már kilombosodott... Hát ez valóban különös és váratlan dolog...

– Erre a mondatára, kérem, most nem válaszolok, mert olyasmit találnék mondani, amitől ön a Tűzföldre menekülne kirendeltséget berendezni.

– Kérem, kérem...

– Befejezem, igazgató úr! Csak annyit még, hogy a növény idővel megerősödött, Margit háza mintegy védőfalat húz a szelek elé, a napot pedig ott tartja, az ablak előtt.

– Ahá! És merre van ez a ház?

– Kiültettük az ablak elé, a kertbe, Araukáriát. Zöldült és lombosodott, remekül érezte magát. Tíz év után már magasabb volt Margitnál, mint a hirtelen nőtt fiúcska az anyjánál.

– Mit mondott, merre lakott Margit? Az a ház...

– Különös volt, tudja, igazgató úr, a maga nevét nem ejtette ki soha, ha csak nem suttogta oda Araukária leveleire, de mindig többes számban beszélt önmagáról, a múlttól is, a jelenről is. Mintha két szülője volna a gyerekek, mintha két világra segítője volna annak a kis élőlénynek. Nehogy azt higgye a fa... mindegy, nem folytatom.

– Valahogy olyan szívszorító kezd lenni ez a bizarr történet. Hívjon föl más-kor is, Mária, ha gondolja, elbeszélgethetünk Margitról meg Spanyolországról.

– Margit erre az egy beszélgetésre kért meg. És még valamit kell tudnia, kérem, igazgató úr!

– Mondja, Mária, mondja!

– Margit ott lesz a fácska tövében. Oda temetjük, Araukária mellé. Anyját a fiához, ha már úgy hozta a sors. Az ablaka elé, a fája alá. Aki nem tudja, nem fog látni a kertben semmi különösét. Talán csak, hogy egy különös növény áll ott, amely élél akár kétszáz évig is. Túlél minket, ha vigyázunk rá!

– Bizonyosan, Mária, bizonyosan.

– Búcsúzó, igazgató úr! Ne keressen, nekem nincs telefonom. Margit többször változtatott lakást azóta, a címét nem találja meg. Ők pedig jól ellesz-
nek ott, ketten. Vigyáznak egymásra.

(2008. április 1.)

Füstfigurák

Fölszáll a füst, meg oldalra elkanyarog, dugóhúzó formáz magából, azon át kapaszkodik a felhők közé, de időnként a szél a földre szorítja. A füst ilyenkor betelepszik a fűcsomók vagy a harmatcseppek közé, és szépen elenyésszik. Csak ritkán bújjik vissza a kéménybe, a kályhába, a tűzhelyre. Van azért ilyen is néha, de ennek mindig oka van. Amikor valamire emlékezni akar a füst. Például emberarcokra, a hozzájuk tartozó alakokkal, hanggal együtt. Mert az ilyenre is képes...!

* * *

Ahogy a füst kel föl a... ki tudja, miből, úgy kelt lábra azokban az években házunk udvarán az énekszó. Váratlanul, előbb csak a felnőtteknek, utána már a gyerekeknek is ismerősen. Csak amíg a felnőttek mintha inkább elfelejteni akarták volna, vagy eltitkolni, hogy emlékeznek rá, a gyerek – a négy-, öt-, hatéves – egyre büszkébb volt, hogy ráismer a múltkorokban már hallott énekszóra, dallamra.

Egyenruhába öltözött férfi állt a ház udvarán, sebesült vagy rokkant, esetleg mindene ép, mégis úgy nézett föl a négyemeletes bérház udvarából, mintha segítséget kérne valami halálos dőfés után. Mondta anyám és mondták a lakók, de tudtuk már magunk is, hogy ezek az éneklő és muzsikáló emberek – katonák, de nem olyan katonák, mint a *mostaniak*, hanem mint a régiek. Olyan régiek, mint a 48-as honvédek voltak, vagy Mátyás király fekete serege,

vagy akár mint az én ólomkatonáim. Lakott a házunkban egy katonacsalád az elsón, a *papa* ott már újfajta egyenruhát hordott. Meg lakott a másodikon is egy katonacsalád, a *papának* ott régimódi egyenruhája volt, de már nem hordta. Az udvarra betérők mind ezt a régi egyenruhát viselték, úgy mondták: uniformist.

Az ének szavait nem értette pontosan a gyerek, de a dallam mintha mindig szomorú lett volna, olyan, ami megcsavargatja az ember szívét. A katonák csak a szomorú nótákat énekelték, a vidám dalokat elhallgatták, vagy a házudvari énekléstől minden katonanóta szomorú lett?

Ilyenkor furcsa dolog történt. Az egészen kicsi gyerekek kiszaladtak a folyosóra, és a korlátot megmarkolva, kerek szemet meresztettek az udvari éneklők felé. A nagyobbak (én már nagyobb voltam, olyan ötévesforma) csak az ajtónyíláson lesekdedtek lefelé, ahogy a felnőttektől látták. Anyám, meg a többi asszony is, ilyenkor papírszalvétába forintot csomagolt, aztán a lakásajtó fölött, az ablakon át az udvarra hajította. Volt ebben a különös szertartásban valami praktikus: a fémpénz elgurul a macskaköves házudvaron, a fehér papírcsomag viszont ott marad, ahol földet ért. De volt valami burkolt szemérem is, amely ott motoszkált az emberekben, amíg hangtalanra csomagolták forintjaikat, amíg láthatatlanul hajították a lakásablakon át. És talán még inkább az arc nélkül maradás szándéka: hogy ne lássák szemtől szemben a katonát, aki kéregetni kényszerül, akin ismeretlenül így könyörülnek meg.

Volt katona, aki hegedűn kísérte énekét, ehhez két kéz kellett, rokkant nem boldogult a hegedűvel. Némelyik tárogatót hordott vagy klarinétot, jaj, az nagyon szép volt! Az volt az igazán bánatos hangszer! Egy énekszó, aztán egy tárogatósiralom... A félkarúak szájharmonikát fújtak, az elegáns hegedű után ez inkább legényes, vagányos hangzással szólt. De még harmonikája se volt mindnek, idővel a legtöbb katona már csak énekelt, szépen vagy kevésbé szépen. De az mindegy volt...! A hegedű, a harmonikaszó vagy a nóta végeztével az éneklő összeszedte a papírba burkolt pénzt, és a zubbonya zsebébe gyűrte. Én úgy szerettem volna egyszer odamenni az éneklő katonához, és egyenesen a zsebébe tenni azt a pénzt, talán a kezét is megfogni vagy a zubbonyt megsimogatni rajta, de anyám ezt sose engedte. Amikor összegyűjtötte a ház forintjait, megköszönte, a hangos kiáltás és a halk rebegés közötti hangon, és Isten áldását kívánva távozott. Volt délelőtt, amikor akár két-három katonaének is fölhangzott az udvaron. Sok volt a katona...

A katonák aztán megritkultak, talán a zenélésnél biztosabb foglalkozást találtak maguknak, talán a hatóság sem örült a házudvarokban fölcsendülő egykori hadi emlékeknek. Hogy a katonák valaha is meghaltak volna, ez a lehetőség a gyermeki elmében föl se merült.

* * *

A katonák elfogytak, de nem fogytak el a drótostótok. Lehetett béke vagy háború, ilyen vagy másfajta szabású egyenruha, a fazekak és lábosok egyre csak lyukadtak és repedtek, drótos után kiáltottak. Hogy ehhez a mesterséghez valamiféle nemzeti jelleg kapcsolódott, ezt már csak az elnevezés mutatta. Egy biztos: ágrólszakadt, szegény fickók voltak egytől egyig. Azért mégis a ház megszokott látogatói maradtak éveken át. Különös látogatók. Az első időben

(mármint az emlékező, öt éves gyermek korai emlékezetében) még úgy szólt a jöttüket jelző rikoltozás: – Drotoznyiii! Fotoznyiii! – talán ők még a hamisítatlan, ősi drótos nép utódai voltak. Aztán lett a bejelentkezésből: – Dróóótos! –, de a hibátlan hangsúly már nem volt olyan érdekes.

A drótosnak leintett a konyhaajtóból egyik-másik háziasszony, akinek lyukas fazeka volt (de hát melyiknek nem volt!). A drótos fölcsozogott az emeletre, de mindvégig a folyosón maradt. A lábtörlőre ült, a falhoz támasztotta azt a lapos, széles háti készségeket, amelyekben a bádoglemezeket (a pléhet!) hordozta, meg amelyekben a szegecseket tartotta, a fogót, a kalapácsot, meg egy olyan kis kurta-furcsa szerszámot, amelyik szétnyomta a szegecs üres száját.

A fazekat kézbe kapva a drótos azonnal jajveszékélésbe fogott, hogy mennyi munkája lesz ezzel a szörnyen elhanyagolt edénnyel, aztán megnyugtatta megbízó ügyfelét, hogy ő az egyetlen, aki segíteni képes ezen a gondon. A fazék lyukát akkorára reszelte, hogy a szegecs éppen beleférjen, vágott egy körömnnyi méretű bádogot, kifúrta, aztán a szegeccsel ellentétes oldalra paszította. Ezután csirizt kevert (vízbe lisztet, vagy lisztbe vizet), azt a fazék és a bádog közé tuszakolta a hüvelykujjával, majd a kis kurta-furcsával széjlenyomta a szegecsset és a mű készen volt. A csiriz megszáradt, a lyuk megszűnt, a szegecs tovább tartott, mint maga a fazék. Az ősi módszerek, lám, változatlanul győzedelmeskedtek. A csiriz száradására várni kellett valamelyest, aztán maga a mester vizet töltött a megfoltozott fazékba, bizonyítandó, hogy a mű hibátlan. Ez volt az a pillanat, amikor a drótos megkérdezte a háziasszonyt, nincs-e egy kis leves. Általában volt egy kis leves, ott ette meg a drótos azt is a küszöbön, a lábtörlőn. A többi házbéli asszony persze látta mindezt, náluk már sose volt leves, csak lábtörlő. A drótos akár egy egész délelőttöt is elkalapálgatott a házban.

Ha a gyerekek szerencséje volt, egy elrepedt cserépfazék összedrótozását is végiggyönyörködhetette. A drótháló szépen ráfeszült körben a cserépre, összeszorította a repedéseket, a megreparált tárgy pedig ezután leginkább méhkaptárhoz lett hasonlatos. Ez volt az igazi, a hagyományos drótosmunka, még ha a cseréptáiban vizet, tejet nem lehetett ezután tartani, de kenyeret vagy tojást igen. Drága munka volt ez, három-öt forintot is elkért érte a drótos, meg talán még egy pörköltet is, uborkával.

* * *

A mi utcánkban járt villamos, a 8-as, jött a Városligetből és kiment egészen a Kossuth térig. Az utca végén két életveszélyes kanyart csinált, előbb balra, aztán jobbra, az iszonyú csikorgásra föltrent az ember éjjel és befogta a fülét nappal. A kalauz minden megálló után végigcsörtetett a kocsin, oldalán hatalmas tarisznyát vonszolva magával, amelyben a jegytömböket, az ördögös lyukasztót meg a megrendítő hangerejű sípját tartotta. Ha a kocsi belsejéből akart üzeni a vezetőnek (például azt, hogy indulhat), megrántotta a kocsi mennyezetén végigvonuló, többnyire petyhüdtlen fityegő bőrszíjat, a bőrszija egy csengőt koccantott meg a kocsi elején, ebből a vezető mindent értett. A kalauz időnként leugrott a kocsiról, vagy legalább kihajolt, szemrevételezte a le-föl szállókat, majd rettentőt süvített sípjával – hova máshova – az utasok fülébe. Aztán ott volt a rácsszerkezetes csapóajtó is, amelyet a biztonság érdekében

használták a két peron kétszer két oldalán, és amellyel primán oda lehetett csípni az utas kezét, vagy fölrántani a felszállni készülők orra előtt. Mi nagyon büszkéek voltunk az utcánkra is, a villamosunkra is, bár a 8-as szerelvényei csak egyetlen kocsiból álltak.

Reggel, úgy 9 óra körül azonban a villamosínen idegen betolakodó pöfögött, mindennap elrémitve a háziasszonyokat és megörvendeztetve a gyereknépet. A szemetesvonat buffogott ilyenkor végig az utcán. Valami kiszuperált apró mozdony szuszogott elől, mögötte három vagy négy ormótlan, szürke kocsi zörömbölt. A kocsik oldalán egy-egy meggörbült palló húzódott, ezen állt a szemetesember, a kocsi tetejét föl lehetett nyitni, a házmester és a szemetes közös erővel fölemelte és a kocsi belsejébe zúdította a vödörket, kosarakat. Gyönyörű volt, ahogy szállt a por, kosz, mocsok a napsugárban, ahogy gomolygott a hamu, búzlótt a romlott étel, röpködtek a lerágott csontok meg a konyhai hulladék. A mozdony időnként rántott egyet a szerelvényen (hogy a szemét a tartály belsejében kényelmes helyet találjon magának), a vonat egészen a szomszéd házig vonszolódott és ott minden kezdődött előlről.

Mi, gyerekek, megbúvóltna lestük a csodát, legszívesebben odaoldalogtunk a szemetes lábához, hátha beleshetünk a búzló tartályokba. Anyáink persze elrángattak, vagy oda se eresztettek ehhez a botrányvasúthoz. Aztán nagy lassan elpöfögött, elporzott, elfüstölgött a kis szemétxpressz, és jött jajongva az elegáns, egykocsis 8-as villamos.

A mi villamosunk idővel metamorfózison ment át, az 1950-es években a környékünkön vezették be az első pesti trolibuszokat. (Óbudán már az 1930-as években is járt egy ideig trolibusz.) Az elegáns, sárga, sikongó villamoskocsik után szenzáció volt a testes, piros, gumikerekes óriás, amely csendben suhant, sín nem kellett neki, viszont a fölötte futó vezetékhez szarv alakú áramszedővel kapcsolódott. A „furcsa években” a járművek számozása sem követte magától értetődően a megelőző számokat, az új trolis (a mi volt 8-as villamosunk helyén!) a 70-es számot kapta, ennyi volt akkor a szovjet nagyvezér éveinek száma. A következő évben a 71-es, majd a 72-es számú trolibuszt indították útjára. A nagyvezér idővel (1953. március 5-én) meghalt, a trolis száma azonban tovább növekedett – máig ők a 70-es számcsoport birtokosai.

* * *

Az ilyen-olyan járművek közül be-betolakodik még az ember emlékezetébe a jég szállító kocsi, illetve autó. De a kocsi az érdekesebb, már csak azért is, mert ló volt eléje fogva, többnyire kettő, amely a városi gyerek számára magát az élő természetet jelentette. A jeges lovak és szódás testvéreik hatalmas testű élőlények voltak, számomra a jégkorszak eleven hírnökei, az Állatkertben bizonyosan külön – nagyobb – ketrecet érdemelnének, vagy olyan medencét, ahol szódavíz-tóban, jéghegyek között úszkálhatnak.

– Jegees! – hangzott föl délelőttönként a hátborzongató üvöltés a kapualjakban, vagy – lustább jeges szájából – a kocsibakról, az utcazajon keresztül. Az asszony népet ilyenkor vödörrel, kosarakkal rohant a hang irányába, személyes ismerősként köszöntötte Lajoskámát vagy Józsikámát (ez a jeges volt!), a gyerekek, akik persze anyjukkal versenyt rohantak, a hatalmas lovakat vették kezelésbe.

A jeges kocsi valójában egyetlen hatalmas faláda volt, a belsejében szalma-csutakok között, föltornyozva (magyarul: felslíhtolva) a jégtömbök, jégphasábok, akár a hószinű építőkockák. Lajoskám-Józsikám ilyenkor előkapta vashegyű szerszámát, oda-odaszózt a jégphasábnak, hogy az kettőbe-háromba repedt, a megkajlult jégkockát belecsapta a vödörbe-kosárba, és már jöhetett a következő vásárló, mert az idő sürget, a jég olvad, a fakocsi ajtaját be kell csukni. Az asszonyok szaladtak haza hideg zsákmányukkal, törték, aprózták a konyhában-kamrában, kalapáccsal, mozsártörővel, és tuszkolták be a jeget bádoggal bélelt fa jég szekrényeikbe.

A gazdagok persze akkor is jól jártak! Ha valamelyik asszonyság közölte Lajoskámval, hogy az egész jégtömböt meg kívánja vásárolni (lehetett vagy tíz-tizenkét kiló!), akkor Lajoskám (Józsikám) vállára lökte a zsákdarabot, a zsákdarabra a jégtömböt, baljában a jégcsákányt szorongatta, és megindult a módos vásárló után. A konyhában-kamrában aztán ő maga csákányozott, darabolt és tuszkolt. Ilyenkor a jeges kocsi bezárt ajtókkal bámult a türelmetlen vásárlókra és a türelmes lovakra.

A jeges autó viszont már alig volt érdekes, kereke nem csattogott a kövezen, mint a lópatkó, áramfejlesztő tartotta hidegen a jeget, nem kellett félni az olvadástól, de leginkább: – addigra fölnőtt a kisgyerek és már legalább nyolc-tíz éves felnőtt férfiú lett belőle, akit hidegen hagytak az ilyen gyerekes látnivalók.

* * *

Fölszállt a füst és magával sodorta az emlékeket? Vagy éppen idetelepedett közénk és megszürik egy sor figurát és helyzetet, zajos járművet és jó torkú emberfajtát? Kisapadnak közülünk a serény családanyák, fiatalá öregednek a gyerekek, akik eddig azt hitték, velük kezdődik a világ? Vagy talán nem is füst az, ami körülöttünk szállong, hanem az idő szívja föl a múltat, az idő az, ami egykedvűen válogat tárgyaink és emlékeink között?

(2008. július 7.)

Látogatóban a zöld bölénynél

...most észak felől indult neki a hegynek. A hegyek észak felől sötétebbek, mohosabbak és meredekebbek. De meg kevesebben is járnak errefelé, távolabb esik a városoktól, a vasúti fővonalától. És kisvasúttal döcögni jó, a tömegből kimenekülni jó.

Manapság az emberek félnek az egyedüllétől. Magányt emlegetnek, ami rettenetes, meg hogy az ember társas lény. Az ember persze társas lény, de nem csordalény. A legjobb társ az ember számára – saját maga. Lőrinc soha annyi bölcs gondolatra nem jutott, mint éppen egyedül való hegymászásai közben.

Most a hegy zöld hullámán igyekezett fölfelé. Nyári délután volt, mozgás ilyenkor nincs az erdőben, a szárnyasok és a négylábúak nyugodtan gubbasz-

tanak a fészükön, a vackukon. Csak a kétlábúak nem bírnak magukkal...! A hegy lába körül csupa tölgy az erdő, cirnos fény a zöld ágak között meg a barna avaron. Lőrinc hallgatta a saját lélegzését, szép, szabályos volt még ez a lélegzés. A hátán azért megindult már egy apró verejtékpatak.

Mint a várakozó szerelmes, olyan volt az erdő, rejtőzködő és kitérő egyszere. Aki rekordot hajszolva rohan végig rajta, attól örökre elrejt magát, aki hazajön hozzá, az előtt szépen bontakozik. A csönd nem némaság, amint az egyedüllét sem magány. Csak a hallgatás jó állapota, amikor elszégyellik magukat a fölösleges szavak. Amikor ember és állat szétnéz maga körül, és elégedett azzal, amit hall, amit lát.

Szándékosan választotta Lőrinc útjául ezt az északi hegygerincet, a dédesi várromot. A tatárjárás, a nagy országpusztulás után épült ez a vár ide, a rengeteg fölé, a megközelíthetetlen ormok tetejére. Magyarországon a jó megoldások oly sokszor születnek a jöváthetetlen pusztítások után. A dédesi vár állt itt néhány évtizedig, aztán csöndben romlásnak indult, anélkül hogy az országglakók legtöbbje akár a létezéséről is tudott volna. Aki ide följön, aki innen lenéz, az megért valamit... Talán azt, hogy ide kellett építeni egy várat a pusztai lovas áradat ellen? Vagy azt, hogy miért kellett – vagy miért kellett volna jobban! – megvédeni ezt az országot? Egy omló fal, egy romló ablakszem..., a fatörzs, amely gyökerével egybetartja a hajdani őrtornyot, már úgy hétszáz éves lehet. Csak a szemével képes fölfogni az ember, milyen föltartóztathatatlan az idő, ahogy múlik. És milyen szívós az emberi mű, hogy mégis dacol vele, akár a romjaival is.

Egy sas libben le a völgy felé, fészket a fa koronájába rejthette, Lőrinc percekig kutatja szemével az állat lakóhelyét, hasztalanul. Talán megállt – mondják – a sasok pusztulása. Kilövése, elvándorlása, elijedése – vagy talán összejöttek ebbe az utolsó, sasnak való fellegvárba, a dédesi hegygerincre, a Bükk-fennsík északi, árnyékos oldalára?

A nap a leghosszabb és a legkalandosabb nap végén is csak elindul lefelé, így volt ez ma is. Lőrinc tehát szemrevételezte a világot, utolsó világos állapotában. A hajnal és az alkonyat, e két pillanat, amit a városlakó talán soha nem lát az erdőben: az ébredező és az elpihenő természetet. Mondható persze, hogy az erdő sötétben is erdő, és világosban is ugyanaz, de az erdőjáró vagy hegylakó ezt másképp gondolja.

Lőrinc a keskeny hegygerincről elnézett kelet felé. A maga szemével látta: hatalmas, zöld bölény hevert a völgyben, nyaka púpja a legmagasabb csúcsok fölé magasodott, fejét pedig (azt az óriási, busa fejét) a fennsík szélén pihentette. Mozdulatlanak tűnt, harmincezer éve heverhet itt, Lőrinc úgy vélte mégis, mintha hatalmas horpaska emelkednék és süllyedne a lélegzet súlya alatt, hátán-fején az erdő zöld bársonya meg-megrendült az esti szélben. A zöld bölény jó hat kilométeres hosszúságában feküdt a Bükk-fennsík előtt, három szép görbület ívelt egymás fölé, amelyeket fények és árnyak tagoltak. Egyre inkább árnyak! Lőrinc képtelen volt levenni róla a szemét, figyelte a mozdulatlant, amely lehetetlen, hogy meg ne mozduljon, hogy föl ne tápáskodjék. És figyelte szívszorongva, amint a hatalmas formák fölött ma este is győznek az este szigorú árnyai, amint elhessentik és kiűzik a fényt a világ legjámborabb bölényéről, aki ma éjszakára is ott marad sötétben.

Igen – gondolta Lőrinc reménykedve –, majd éjszaka! Fölkel majd akkor ez az én bölényem, fölkel, kiissza a völgy csörgedező patakját, aztán egyetlen mozdulattal fölugrik a fennsík tetejére, patája nyomán beszakad a föld, megrepednek és a völgybe görögnek a sziklák, ő maga pedig holnaptól ott fog állni, iszonyú magasan és roppant méltóságosan, a fennsík tetején, leszegett fejjel, mozdulatlanul.

Lőrinc megéhezett, hogyné éhezett volna meg, a kisvasúton, déltájban kapott be egy kockasajtot, most pedig már este hét óra volt. A tábortűz, amelyet az út porába rakott, rőzselábon forgó lángpalotát épített föl az éjszakában. Fö-lülről nagy bükkök bámulták az izgó-mozgó jelenséget, a somok-galagonyák legszívesebben a tűz mellé telepedtek volna.

Szinte hallani lehetett, amint a tenyér vastagságú mangalicaszalonnából kicsordul a zsír. – Derék jószág – gondolta Lőrinc –, jó ügyért áldozta fiatal disznóéletét! – A kőlapon zsircsepek pettyezték a kenyerét, a süllő szalonna illata Lőrinc orrával ingerkedett. Késével lehúzta a nyársról a megkunkorodott ennivalót, és csikokra nyiszálta. Hajdanvolt kutyája jutott eszébe, hogy csillagot az állat szemében a tűz vörösés fénye, és milyen ügyesen tudta szájával lekapni a szalonnát a bicska hegyéről.

Manapság az emberekben nagy-nagy bizalmatlanság él a hegybe látogatókkal szemben. A teljesítmény bűvöletében élnek, mégis, az erőfeszítést nem látják szívesen. Ha valaki gumikötélen leugrik a szakadék fölött, az kreatív önmegvalósító, ha valaki cápák között könnyűbúvár, az férfias ellazítás, de aki föllépked a hegyek csöndes birodalmába és az ég alatt éjszakázik, az renitens nomád. Az ilyesmit – mondják – tizenhat éves korára kinövi az ember! Lőrinc már kétszer tizenhat is elmúlt. Sose szerette a kempingek nyüzsgését, a benzínbűzt, a hamburgert és a jeges kólát, a zsvajos összeczártságot jópofáskodó idegenekkel. Meg a tomboló decibeleket.

Éjszakai hálózobául terebélyes galagonyabokrot keresett, lehet az som is vagy fagyal, csak leveles-lombos legyen. Lőrinc csak egy hálózásót hozott magával, daczból, elég kell hogy legyen. A tűz már hamvadozott, egy-egy pernye föl-föllebbent belőle, aztán a sötétben valahol földet ért. Lőrinc homokot szórt a tűzre, két marékkal, hárommal. Aztán megszámolta az erdei hálózobáját ma éjszaka körülálló, világosszürke bükkfatörzseket. Ezek minden éjjel így nézik egymást! – gondolta.

Hogy a sötétben félni kell, akármitől, bármitől – na, ezt hagyta el tizenhat éves korában! Kétszer is körüljárt a galagonya körül, belenézett és belehallgatott az éjszakába, a neszek csak lehalkultak, nyilván lassanként aludni tértek, a fények pedig a lehető legkisebbre húzták össze magukat. Árnyék egy se maradt. Fönn a csillagok..., soha olyan csillagos éjszakát, mint a Bükk oldalában. Aki oda fölnéz, megérzi, hogy közelebb van a föntiekhez. És talán nemcsak azzal a kilencszáz méterrel.

Hátborzongató gyermeksíráásra riadt, talán már álmából. Jajongás, zokogás, mintha elkárhozott lelkek kórusa tartana próbát, Lőrinc hátán a hideg rémület futkározott. Hol innen, hol meg amonnan szólt a lidércek kara, mintha ágról ágra libbennének az éjszakában. – Macskabagoly! – súgott a tudományos ismeret Lőrinc fülébe, aztán hozzásziszegte: – A franc essen beléd! – és nyakig felhúzta a hálózásák villámzárját. Sokat megélt törét azért megmarkolta,

úgy hallgatta a hivatlan, dupla nevű látogatót, akit nyilván a tűz, a mozgás és a sült hús illata együttesen csalt Lőrinc nyugóhelye fölé. Az álom kiröppent a szeméből, nem is tért vissza, amíg a bagoly el nem rikoltozta magát a völgy felé. Talán ott mesélte tovább éjszakai kalandját macska- és bagolytársainak a rejtélyes tűzrakó, fehér hűsevőről. Amint a rettenet kezdett kiállni a tagjaiból, Lőrinc újra megvigasztalta magát, hogy semmi félnivaló sincs egy éjszakai erdőben, és hamarosan mély álomba merült.

Kopogós, nyáréji zápor öntözte a Bükk-fennsík északi kaptatóját. Panoráma-villámok fényében láthatta a zöld-fekete hegyoldalakat, az erdő homályába pedig beledöfködött a váratlan fénykard. – Inkább a macskabagoly! – nyögte Lőrinc, egyszerre megbocsátva a korábbi rémisztgetőnek, de a mennydörgés hatalmasabb volt a bagolyjajongásnál. Az eső pedig szép dermesztően csurgott a galagonyáról Lőrinc nyaka közé. Homlokáig húzta előre a hálósák fejedőjét, amely nappal könnyű volt és elegánsan világoskék. Most jéghideg és csupa nyirkos. Lőrinc jobb marka még mindig a vadásztört szorongatta, balja pedig óvatosan végigfutott a hálósák selymes bélésén. Még száraz volt, de már hideg. Talán mégis jobb lett volna a gumiköteles ugrálás? Soha!

És mit csinál vajon a zöld bölény? Hja, könnyű neki, ő harmincezer év alatt megszokhatta az ilyesmit, Lőrinc csak ma délután érkezett, és tessék...! De legalább megázik az a бүдös, kiáltozó bagoly is.

A hálósák alja mint a jégverem, a hideg pedig akár a kígyó, úgy siklott egyre följebb, a dereka felé, a bal könyöke kilógott a galagonyabokor alól, és mintha vizes alá került volna. Mocerogni tilos, a mozduló testrészek helyét a hideg és idővel a patak foglalja el. Lőrincnek egyszerre hihetetlen érzése támadt: – Szomjas vagyok! – Kinyúlt a vizes edényért, amelynek oldalán csorgott az esővíz, és jól húzott belőle. Bugyborgott üvegében a forrásvíz, arcán pedig az esővíz, Lőrinc megállíthatatlan kacagásba kezdett, majd, mint akit a vízcseppek kibékítettek az esőcseppekkel, szépen elaludt.

Párak párnái közt ébredt, a párak a bokrok között lógtak kifeszítve, a fák alsó ágaira ültek, a völgyet pedig színültig megtöltötték. Lőrinc aggódva evickélt elő langyos-nyirkos burkából és meresztette a szemét kelet felé. Szürkesség és gomolygás volt arra is, nyoma se zöldnek vagy bölénynek. – Csak nem futott föl éjjel a hegyre? – tette föl magának Lőrinc a néma kérdését. Aztán: – De nekem jó volna egy kis melegteremtő mozgás! – Kicsavarta ágyából és derékaljából az esővizet, állva bekapott egy savanykás paradicsomot – Hogy ne vágyjak vissza erre a hideglelős helyre! –, a mai csutkát a tegnapi parázs hamuja közé vetette és elindult.

Az éjszakai eső minden port letörölt a világról, a feketék fényesen csillogtak, a zöldek eszüket veszítve zöldelltek. Szavak helyett a színek beszéltek ma reggel. Föllebbent a köd, az eső elállt, a nedvesség, amely Lőrinc hátán végigfutott, már ismét a fölfelé kígyózó út adója volt. A hely neve: Ördög-oldal, többször is megjárhatta ezt az utat, aki a nevet adta neki.

Ahogy hátratekintett Lőrinc, a mélyben apró kőhányást pillantott meg, a hullámos hegygerinc közepe táján: az volt a dédesi vár. Mint gyermekjáték a szőnyeg ráncai közt. Kanyartól kanyarig, aztán fától fáig tartott egy-egy útszakasz, szaporán futott a lélegzet ki s be a torkon. Váratlanul egy hegyjáró lépkedett vele szembe, fejét csóválta a meredek lejtő láttán, Lőrinc úgy nézett rá,

mint a macskabagolyra. Aztán megbocsátott neki: – Ennek is föl kellett jönnie valahol, meg majd én is baktatok lefelé! – gondolta.

Egy fordulónál még kipillantott kelet felé. Borús volt a reggel, de már sze-degette zsákjait a köd. Lőrinc megnyugodott, helyén hevert a zöld bölény, nem rohant föl az éjjel a hegyre. Minek siessen, ha már várt harmincezer évet?!

(2008. augusztus 21.)

„...és a távol ködbe vész”

Szeptember elején mindig valami ideges nyugtalanság lett úrrá rajta, mint a diákokon, mint a költöző madarakon, mint az agglegényeken. Amit egész évben elmulasztott... Nem, nem most akarta behozni a behozhatatlant, de most kezdte mardosni a félelem, hogy lemarad valamiről, vagy valami végképp elmosódik az őszi esőkkel, amit pedig neki ígért, neki tett félre ez az esztendő.

Reggel borult, még az eső is szemerkélt, Lőrinc előkotorta a szekrény leg-hátsó fogasáról a bőrdzsekit, azt a régit... Mire megtalálta, kisütött a nap, ezért a dzsekit visszaakasztotta a leghátsó fogásra, de legalább a kezében tartotta, az ismerős, régi bőrszagot beszívta egy pillanatra.

A buszon szándékosan nem ült le, ott dülöngélt a hátulsó peron kapaszkodóját szorongatva, hogy egyszerre lássa az út mindkét oldalát. Régen járt erre, talán *azóta* sem. Semmi értelmes magyarázata nem volt, hogy mit keres itt, de úgy érezte, most azonnal ki kell jönnie a világnak erre a nevezetes végpontjára. Megvan-e még, olyan-e, mint régen, megszűnt-e végleg, vagy a változás dolgozik rajta, mint mindenben, amit az ember elraktározott magában. Ahová készült, gyönyörűségében is ócska hely volt (bár ahogy öregedett, Lőrinc így mondta: ócskaságában is gyönyörű hely, de ez valójában nem nagy különbség!), afféle városvége: autóbusz-fordulóval, városvégi rosszkocsmával, téglagyárral, sorompós vasúti átjáróval.

A végállomás nem a hajdani végállomás volt, Lőrinc az utolsó pillanatban ugrott le a buszról, a busz továbbzörömbölt, valahová a semmibe. Lőrinc utána nézett és egy régi-régi dal jutott eszébe, valójában csak a dal foszlánya: „Széles, szürke sáv az út, Mely a messzeségbe néz, Egyre fut csak, egyre fut...” – a többit elfelejtette, pedig *akkoriban* sokat énekeltek.

Itt kell legyen a kocsmá, a téglagyári köpködő, ide néha beálltak ők is indulás előtt. De volt, aki csak Bambit ivott, nehogy megérezzék rajta az alkoholt. Fantasztikus pofákat lehetett itt látni harminc éve, reggel hat órakor. Négy ötven volt egy korsó sör, itt meg, a Vasas pálya talponállójában még sokáig annyi. A maiak azt se tudják, mi az a Bambi. De hova lett a kocsmá? Itt volt a kanyarban. Se végállomás, se kocsmá, ez így sok! Akkor mindig szép idő volt, ha esett, akkor is szép idő volt.

Odébb egy újonnan ácsolt épület: kanadai nyárfa, hajlított, bordó ablak-táblák meg krómacél. Baromi ízléstelen, akár egy túlméretezett díszsírhely. A köpködő, az hullámbádogból volt, meg amit a téglagyári selejtből a főnök

vételezni bírt, úgy hívták – persze, hogy is felejthette el! –: Koccintó! Ezt meg – röhej! – úgy hívják: Manhattan! Lőrinc elment előtte: – Dögöljek meg, ha be-teszem a lábam! – aztán bement. A helyiség üres volt, ki járna erre szeptember első hetében, hétköznap délelőtt tizenegykor. A pincér rágott egy gyufaszálat, a főnök a Start magazint tartotta kézben, de nem lapozott, időnként beleszörpölt a konyájába. Lőrinc leült a sarokba, a kutya se törődött vele.

Innen indultak mindig, a kanyartól. Vagyis: túl a buszfordulón, túl a kanyaron, ahol a sofőr már csak az útra figyel, a „széles, szürke sávra”. Itt stoppoztak, volt olyan nap, hogy nyolc-tíz csapat is. Szépen eloszolva, egyesével-kettesével. Közel egymáshoz, hogy hátha többet is fölvesz, aki megáll. Távol egymástól, hogy lássa a vezető, nem falkában várakoznak. Aki lánnyal utazott, a lányt tuszkolta ki a partra, maga meg az árokba húzódott. Százféle taktika volt, szokások, módszerek, kabalák. Nyakkendősök előnyben, szakállasok hátrányban. Vagy a szakállasokat szegényebbeknek vélték és hamarabb megszánták – ha telik nyakkendőre, utazzál vonaton!?! Lőrinc végigpróbálta mindegyik változatot, igazság egyikben se volt, csak a szeszély, a naponta változó derű vagy ború.

A pincér kinyelvelte fogai közül a gyufaszálat, ez talán azt jelentette, készségesen áll a kedves vendég szolgálatára. A főnök megnézte a következő oldalt, de ott biztosan nem volt kép, visszalapozott. Lőrinc ujjával egyet mutatott, tenyerével magasat, a pincér elfordult.

Lesték, hogy hány utas ül odabenn, ha négy, nem is intettek. A magányos vezetők anatkoztak néha, ők voltak a legjobbak, néha viszont pimaszul kioktatták az utast, miután fölvették. Buzdították: takarékoskodjék és vegyen autót magának. Lőrincnek akkoriban öt forint húsz fillér volt az órábére. Az ember szívesen oldalba rúgta volna az ilyen pofákat. Akár nyakkendős, akár szakállas.

A nők néha intettek vezető férjüknek, föl ne vegye azt a csavargó huligánt, biztos lop, máskor meg éppen arra biztatták a „nyámnyila és unalmas szivar” férjet, hogy vegye föl azt a jóarcú srácot, „üljön egyszer férfi is a kocsiban”. No de mit tudhat erről egy ember, aki az árokparton lapátol öt perce, tíz perce, háromnegyed órája, három órája, ott egye meg a fene az egészet.

– Van pogácsájuk? – kérdezte Lőrinc, miután húzott egyet a sörből, a pincér enyhe undorral a hangjában válaszolt: – Rendes ételünk van, déltől.

– És mondja – Lőrinc kérdezett, ezért jött a manhattani dízsírhelyre –, járnak még ide autóstopposok?

A pincér a főnökre nézett, a főnök nem emelte ki orrát a Startból, visszatette tehát szájába a gyufaszálat, és megrázta a fejét. Lőrinc el akarta mondani, hogy harminc évvel ezelőtt erre jártak minden szombat reggel, de voltak izgágák, akik már péntek délután itt sündörögtek a buszfordulónál. Egy szál sporttáskával, aztán irány a világ. Vagy ami a világba szombat reggeltől vasárnap estig belefért. És a varázslatos bizonytalanság: jön-e, visz-e, hova megy, jó lesz-e nekem-nekünk. Az jó hely, ott már jártam – ott még nem jártam, tehát jó hely. Én hívom meg a sofőrt egy Bambira (ugye, a Bambi!), hogy „lekvitteljek” valamit, vagy éppen ő hív meg, ha „értelmet lát fölcsillanni a fiatalos szerénységem mögött”.

A pincéri mimika közölte, hogy ő meg se hall efféle ostoba kérdést, ebédig meg legyen el a t. vendég azzal a sörrrel, és maradjon nyugton a sarokban.

A köpködőt Lőrinc szívesen említette *volna* – vagyis nem szólt róla. Pedig ott egykettőre kiszolgálták a betévedőket – négy ötvenért!

– Aztán lestük a kocsikat – pillanatnyi szünet után folytatta a pincérbálványnak. – Minél kisebb volt a kocsi, annál nagyobb a remény, hogy fölvesz. A Volgák, Csajkák, Tátrák – soha, Trabantok, Wartburgok – inkább. Talán mert... Emlékszik még ezekre a kocsikra? – A pincér tanácstalanul ingatta a fejét, a gyufaszál mellett fürgeteg méretűt sóhajtott. – A teherautó, az volt a legjobb, azóta se ültem teherautón! – ezt nem kellett volna mondani, gondolta Lőrinc, még azt hiszi, valami fejes lettem, de a nagy rágcsáló hallgatott. – Némelyik sofőr örült, hogy van kivel fecsegni, remek haverságok születtek az úton, mások hallgattak, mint a csukák. Utaztam cementszállítón, olyan az, mint a púpos teve, belül minden finom, szürke por. Almásfüzitőig vitt, akkor még volt ott cementgyár, amikor le szálltunk, meg kellett fürödni a Dunában a cementpor miatt. Egyszer meg egy húsos kocsi vett föl a platóra. Olyan síkos volt a zsírtól, akár a korcsolyapálya, össze kellett kapaszkodnunk, hogy ki ne bukfencezzünk az úttestre.

Lőrinc mesélt aztán még a lányokról, akik féltek velük jönni autóstoppozni, meg a lányokról, akik inkább egyedül mentek stoppozni, mert a fiúk csak zavarták őket a célhoz érkezésben. A pincér hallgatta, a főnök csuklóján hogy csörögnek az arany karláncok.

– Az életünk volt, a fiatalságunk... Tudja, a hiányt, hogy semmink se volt, így próbáltuk a hasznunkra fordítani. Kevés pénzzel eljutottunk sokfelé. Egyszer még a tengerig is, a lengyel tengerig... – A pincér szemében az unalmat irigység váltotta föl, ezt nem kellett volna talán mondani. A többi Lőrinc csak elbólogatta, magának. Közben elnézett a bordó ablaktáblák felé, amelyek kerékbe törték a napsugarat és megfordították a világot. Lőrincnek tetszett ez a tótágas.

– Hoz még egy sört, ebédig? – Lőrinc mosolygott, a pincér elment. Lőrinc a szalvétatartóból (mert volt az asztalon!) kiemelt egy háromszögletű, igazán nem arra rendelt papirost és ráírta nyomtatott betűkkel:

PIHE KIS NŐ
KIS PIHENŐ

– aztán a két sor fölé, magyarázatképpen az utókornak, a címet is odanagybetűzte: ÉLETÚT. A pincér jött a sörrel, letette Lőrinc elé. Láttá az asztalon a megfirkált papírszalvétát, egy mozdulattal összegyúrta és a szemébe dobta. Lőrincnek az arcizma se rándult.

– Fizetek! – intett elszántan, amint letette a kiürült söröskorsót.

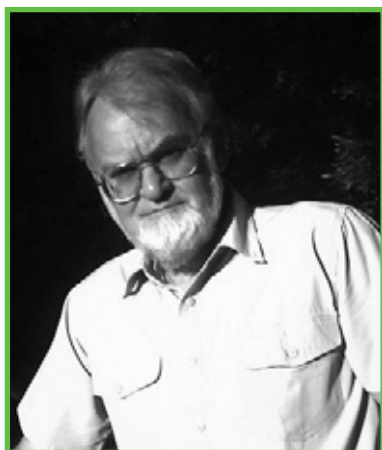
– Mégse marad ebédre? – a pincér mintha csodálkozott volna.

– Csak erre jártam! – rázta a fejét Lőrinc. – Kis pihenő volt. Harminc év után!

– valami keserűség azért vegyült az utolsó mondatba.

Amint átlépte a Manhattan küszöbét és arcába vágott a hibátlan szeptemberi napfény, egyszerre eszébe jutott és már a szájára is tódult a dal következő sora, dúdolván lépegetett a hajdani buszvégállomás felé: „Egyre fut csak, egyre fut. És a távol ködbe vé-é-ész”.

(2007. szeptember 2.)

Lukáts János 1943-ban született. Bölcsészdiplomát szerzett, volt könyvtáros Budapesten, tanított magyar nyelvtant Berlinben, a Humboldt Egyetemen. Írt állatmeséket, drámát Shakespeare-ről és Bethlen Gáborról, ifjúsági kalandregényt és sok novellát.

Tizenhárom novellával ki lehet jelölni egy élet határait. El lehet kalandozni a gyermekkorba (*Szegény ember panaszkodik,*

Füstfigurák, ...és a távol kódbe vész), sőt a bibliai történetet is a magunk kedvére lehet alakítani (*Keserű teher*). Be lehet barangolni a távolabbi és a közeli világtájakat (*Búcsú a tengerektől, Látogatóban a zöld bölénynél*), le lehet hajolni egy virághoz (*Anonyma*) és föl lehet kapaszkodni egy zsúfolt autóbuszra.

A novellát komolyan kell venni, ami benne leíródik, mindegyikünkkel megtörténhet...!

Napkút Kiadó Kft.
1014 Budapest, Szentháromság tér 6.
Telefon/fax: (1) 225-3474
E-mail: napkut@gmail.com
Honlap: www.napkut.hu

Felelős szerkesztő: Szondi György
Szöveggondozó: Kovács Ildikó
Tördelőszerkesztő: Szondi Bence